

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Tomris Uyar

Yaz Düşleri Düş Kışları

ÖYKÜ

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

YAZ DÜŞLERİ DÜŞ KİŞİLERİ

Tomris Uyar (İstanbul, 15 Mart 1941 - 4 Temmuz 2003) İlkokulu Taksim'deki Yeni Koleji'de (1952); ortaokulu İngiliz High School'da (1957); liseyi Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde (1961) okudu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi (1963). 1987'de Boğaziçi Üniversitesi'nde Çağdaş Öykü ve Türk Öykücülüğü adıyla seçmeli bir ders verdi. *Papirüs* dergisinin yayınına katıldı, İngilizceden altmıştan fazla kitap çevirerek Türkçeye dünya yazınından yapıtlar kazandı. *Yürekte Bukağı* ile 1980, *Yaza Yolculuk* ile 1987 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı; *Güzel Yazı Defteri* ile 2002 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 2011'de 70. yaşı dolayısıyla Mimar Sinan Üniversitesi'nde bir sempozyum düzenlendi.

Yapıtları

Öykü: *İpek ve Bakır* (1971), *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi* (Nedim Günsür'ün resimleriyle, 1973), *Dizboyu Papatyalar* (1975), *Yürekte Bukağı* (1979), *Yaz Düşleri / Düş Kişileri* (1981), *Gecegezen Kızlar* (1983), *Diz Boyu Papatyalar* (Toplu Öyküler, 1984), *Dön Geri Bak ve Rus Ruleti* (Toplu Öyküler: 2 cilt, 1985), *Yaza Yolculuk* (1989), *Sekizinci Günah* (1990), *Otuzların Kadını* (1992), *İki Yaka İki Uç* (Gençlik Öyküleri: Seçmeler, 1992), *Aramızdaki Şey* (1997), *Güzel Yazı Defteri* (Ali Arif Ersen'in resim ve fotoğraflarıyla, 2002), *Metal Yorgunluğu* (Haz.: Handan İnci, Doğan Kardeş Seçme Öyküler, 2009), *Bütün Öyküleri* (Delta, 2014).

Düzyazı: *Gündökümü 75* (1976; eklemeler yapılarak *Sesler, Yüzler, Sokaklar* adıyla 1981'de, *Gündökümü (1975-1980): Bir Uyumsuzun Notları*, adıyla 1990'da yeni basımları yapıldı), *Günlerin Tortusu: Bir Uyumsuzun Notları* (1985), *Yazılı Günler (1985-1988)* (1989), *Tanışma Günleri / Anları (1989-1995)* (1995), *Yüzleşmeler: Bir Uyumsuzun Notları (1995-1999)* (2000), *Gündökümü: Bir Uyumsuzun Notları (2 cilt toplu günlükler/yazılar, 2003)*, *Kitapla Direniş: Yazılar, Söyleşiler, Soruşturmalar* (Haz.: Handan İnci, 2011), *Aşkın Yıpranma Payı: Elele Dergisindeki Yazılar ve Söyleşiler 1976-1985* (Haz.: Handan İnci, 2015), *Bütün Yazıları* (Delta, 2016).

Tomris Uyar'ın
YKY'deki kitapları

İpek ve Bakır (2002)
Güzel Yazı Defteri (2002)
Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi (2003)
Gündökümü, Bir Uyumsuzun Notları I (2003)
Gündökümü, Bir Uyumsuzun Notları II (2003)
Yürekta Bukağı (2004)
Dizboyu Papatyalar (2004)
Gecegezen Kızlar (2005)
Yaz Düşleri Düş Kışları (2005)
Otuzların Kadını (2005)
Sekizinci Günah (2005)
Aramızdaki Şey (2006)
Yaza Yolculuk (2006)
Kitapla Direniş (2011)
Bütün Öyküleri (Delta, 2014)
Aşkın Yıpranma Payı - Elele Dergisindeki Yazılar ve
Söyleşiler 1976-1985 (2015)
Bütün Yazıları (Delta, 2016)

Doğan Kardeş
Metal Yorgunluğu - Seçme Öyküler (2009)

TOMRİS UYAR

Yaz Düşleri Düş Kışları

Öykü

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 2192
Edebiyat - 660

Yaz Düşleri Düş Kışları / Tomris Uyar

Kitap editörü: Onca Tapınc
Düzelti: Fahri Güllüoğlu

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Telefon: (0 212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

1. baskı: Ada Yayınları, 1981
2. baskı: Can Yayınları, 1985
3. baskı: Can Yayınları, 1990
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Nisan 2005
8. baskı: İstanbul, Eylül 2020
ISBN 978-975-08-0940-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 44719

Bütün yayım hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Kuskus • 7
Filizkıran Fırtınası • 14
Metal Yorgunluğu • 24
Beyaz Bahçede • 36
Oyun • 43
Bayırdaki Ilgım • 50
Zula • 59
Rus Ruleti • 63
Kuşluk Rakısı • 76

Kuskus

— Öfff... Kış!..

Yaşlı kadın, pencereden bakarken, bir an, beyaz kolalı perdeyi rastgele tutmuştu. Ama dışardaki inatçı kışın basıncını, karla kaplı, suskun, uçsuz bucaksız kırları görünce dizleri titrediydi, tutundu perdeye, asıldı. Birşeylerin bir daha geri gelmemecesine kayıp gittiğini düşündü: adları olmayan yılların, günlerin, birtakım tekdüze mevsimlerin, kışların... Bahar, yüzünü bir gösterse, gelinciğe keserdi bu bayır, papatya kesilirdi tepeden tırnağa. Her gün bir daha bir daha biten ama hiç sona ermeyen, böyle içini karartan şeyler gelmezdi aklına. Düşlerden artakalan tedirginlikler, havaya karışıp giderdi.

— Demek burası değil, dedi Konuk.

O anın gerçek sesi çağırıyordu; döndü yaşlı kadın.

— Burası değil, o kesin... Bambaşka bir oda. Başka bir evde.

Pencere, şu mutfak penceresi ama salona götürülmüş. Yalnız pervazı var. Araladın mı, karşına salonun duvarı çıkıyor yine.

Kimbilir, belki de eskiden oturduğum evlerden biri, çıkarmıyorum.

Bir de sobayı tanıyorum. Rahmetli babamın pek sevdiği kırmızı kömür sobası. Çıtır çıtır yanıyor. Bizim beyin aldığı kırmızı saplı kürekle kırmızı kömür kovası da yanında duruyor.

Ohh ne güzel! diyorum düşümde.

Geçenlerde, şu sobayı yüklükten çıkarıp kurmalı, bir güzel ısınmalı, ohh ne güzel! demiştim.

— Demek düşünce oradan girmiş, dedi Konuk.

Konuk, mutfak masasının başında oturuyordu; sırtı öyküye dönüktü. Omuzlarına geniş bir kol halinde dökülen parlak saçları dışında, gençliğini eleveren hiçbir özelliği yoktu. Zincirleme sigara içiyordu. Önündeki kül tablası dolmuştu, kalkıp dökmeyi erteliyordu boyuna. Yaşını yaşama usancı, hantal sırtından başlıyordu, kambur oturuşundan; sarı lekelerle kaplı bakımsız ellerinde boşverdiciliğe, ayaklarında miskinliğe dönüşüyordu.

— Eeee sonra? dedi kalkmayı biraz daha ertelemek için.

— Bu masada oturuyoruz. Herkes var. Hepsi. Sofram dolmuş, eski günlerdeki gibi. Üstüm başım un içinde. Bereketlidir un. Manti açmışım. Bunun annesiyle babası da gelmişler.

Sofradaki haliye dökmüş, şoförcülük oynayan çocuğu gösterdi.

— Demek Pazar günü, dedi Konuk. Sen Pazarları mantı açarmışsın ya bir zaman.

— Yaa, dedi yaşlı kadın şaşkınlıkla. Demek düşümde eski bir Pazar günü!

Halının üstünde şoförcülük oynayan Çocuk, dışardaki el değmemiş kıştan, yorgun yorgun akan bu konuşmadan sıkılmıştı. Tencere kapağını sağa çevirdi. Halının sağındaki kara şeritte ilerlemeye başladı. Kırmızı çiçeklerin “Dur!” uyarılarına, karmaşık sarı dalların “Geç!” diyen ellerine uyarak sürdü arabayı. Göbekte duraladı, karşıdan gelenleri kolladı.

— Annem gelemez ki Pazarları, dedi. Pazarları, annem yemek yapar, çamaşır yıkar.

— Yalan söyleyecek değilim ya, dedi Anneanne sitemle. Annen gelmiş diyorsam gelmiştir. Demek o gün işi yokmuş. Yemeği, çamaşırı falan Cumartesiden...

— Çocuk bu, aklı ne erer? dedi Konuk. Dileğin düşünde gerçekleşmiş ya, ona bak sen. Sofran dolmuş ya...

— Yaa dolmuş. Herkesin tabağına kepçe kepçe mantı dolduruyorum. Bunun annesinin tabağına da. Ses çıkarmadan yiyor.

— Ben asıl senin için üzülüyorum anacığım, dedi Konuk. hani yeri geldi de söylüyorum. Ne biçim evlat bunlar? Kızın, aramaz-sormaz. Damat, bir Pazarları uğrar, o da bunu getirmeye. İnsan merak etmez mi, anamız ne yapıyor diye? Yalnız mıdır, hasta mıdır diye?

— Ne yapalım, dedi Anneanne. Çalışan insan onlar. İki-
si de sabahın kör karanlığından akşama kadar çalışıp didini-
yorlar.

— Karısını çalıştıran adama koca mı derim ben? Kadın de-
diğin, evin süsüdür. Yemeğini yapar, çocuğunu paklar, büyü-
tür. Yoksa neden evlensin ki kadın?

— Birbirlerini seviyorlar, dedi Anneanne. Seviyorlarmış,
öyle diyorlar. Kaç yıldır değişmedi.

— Tanrının günü, öğlenleri dönerli sandviç, akşamları pa-
tates kızartması, biftekle sevgi mi olurmuş? Sendeki beceriden
şu kadarlık kapsaydı kızın bari... Senin üstüne var mı kadınlık-
ta? Anında pişirir kotarırsın. Hem de hiç yakınmadan, özenle.
Şu mahallede, helvası senin elinden çıkmamış bir ölü yoktur.
Senin ıspanaklı kol böreğini, senin kekini, pastanı tatmamış tek
çocuk yoktur. Ne demek bunlar, düşünmüyorlar.. Yemezsin ye-
dirirsin sen. Şuncacık kapsalardı...

Anneanne eğildi, fırının kapağını açıp tepsiyi inceledi.

Şimdi mutfak, süresi dolmuş, zamanı gelmiş, sanki kendi
kokusundan gönenip kabarmış çikolatalı kek kokuyordu. Her
Pazarki gibi.

Anneanne doğrulduğunda, yüzü kıpkırmızıydı. Tatlı düş-
künlerinin yanaklarına derin çizgilerle yerleşen, boğazlarında-
ki obur yumrulara çöken morumsu -kırmızı, yüzünü yalazla-
yıp geçti. Konuşun bunca açık sözlü -ne açık sözlüsü patavat-
sız.. densiz- konuşmasından da sıkılmıştı. Kol kırılır, ama yen
içinde. Töreler böyle.

— Dün akşamki kuskus nasıldı, onu söyle sen, dedi; konu-
yu değiştirdi.

— Nefisti anacığım, dedi Konuk, nefisti tek kelimeyle.

— Unutturma da giderken bir tas daha vereyim. Senin
mutfak soğuk oluyor akşamları, uğraşmazsın. Giderken...

— Eksik olma, dedi Konuk. (Kül tablasını uzattı) Ayaktay-
ken döküverir misin şunu? Haa, ne diyordun sen sahi?

— Anneanne, kek olduysa ver bana, acıktım, dedi Çocuk.

— Biraz soğusun da, dedi Anneanne, düzgün kesebileyim.
Sen arabayı sürene kadar soğur.

— Nereye süreyim Anneanne?

— Ne bileyim, uzaklara, gelincik tarlalarına.

— Gelincik, kırmızı bir hayvan mıdır Anneanne?

— Dur, aklımı karıştırma şimdi... Gaz bulabilmiş mi seninki dün? Hani daireden bir arkadaşı verecekmiş demiştin. (Konuğa dönmüştü.)

— Bulmuş bulmuş dedi Konuk. (Yeni, bir sigara yaktı.) Yemek pişirebileyim diye bir bidon gaz getirmiş dün gece; mutfak sobasına da.

— Duydum, dedi Anneanne gururla. Dün gece geç geldi, değil mi? Emine'nin oğlu kapıyı sürgüledikten sonra. Geceyarısını geçe. Su içmeye kalkmışım da, oyalandım. Keke kabartma tozu kalmış mı diye dolabı karıştırırken duydum. Apartman kapısı açıldı, bir şangırtı duyuldu. Göz deliğinden bir baktım; seninki. Azıcık yalpalıyor gibiydi, demek bidonun ağırlığındanmış.

İki kadın, kısa sürede önce bir içtenliği, sonra bir düşmanlığı en sonunda da bir uzlaşmayı paylaştılar:

— Ben yemek yapamayınca, lokantaya gidiyor arkadaşlarıyla zavallı, dedi Konuk. Bizimki midesine düşkündür. Öyle patates kızartmasıyla, çırpıştırma yemekle doymaz. Senin kadınlığını öve öve bitiremez ya o yüzden.. Hep söyler: çalışan kadın, kadın olmaktan çıkıyormuş.

— Eksik olmasın, dedi Anneanne. Unutturma da giderken...

— Anneanne, trafik tıkanı, ben de acıktım, dedi Çocuk.

— Dur yavrum, dur benim görmemiş evladım. Dur da kek keseyim sana.

Kulaklarına yapışık pul altın küpeleriyle, gergin teni, kışkırtıcı gamzeleriyle, boyutları bir anda değişime uğramış dev bir kız çocuğu oluverdi. Terli avuçlarını saçlarında gezdirdi.

— Yaa işte böyle, dedi Anneanne, Konuk gittikten sonra. Haftaya yine kek mi yapayım sana?

— Yine yap, seviyorum, dedi Çocuk.

— Beni de seviyor musun?

— Seviyorum.

— Ya o ablayı?

— Onu sevmiyorum, dedi Çocuk. Kötü bir kadın o.

— Sus, öyle şeyler söyleme.

— Düşünde annem varsa, buraya gelir demektir, di mi Anneanne? Pazarları bizimle kek yer demektir, di mi? Yalan düş görmezsin sen?

— Yaa, dedi Anneanne. Benimle kalsaydın, geceleri neler anlatırdım sana, kekler pişirirdim, muhallebi yapardım, ne istersen onu. Masal anlatırdım, bulmaca öğretirdim.

— Annem de öyle diyor zaten, dedi Çocuk. (Direksiyonu yine sola kıvrırdı, önündeki arabayı vınnn diye geçti.)

— Ne diyor benim için?

— Elinden gelse, kapı kapı dolaşıp doyurulacak adam arayacak, diyor. Yemek yapmayı hep bir tuzak olarak kullandı, diyor. Hiçbir zaman hiçbir şeyi sevmeyi gerçekten, diyor. O kadın var ya, o asalak, diyor komşu abla için, ona bile sömürülmeğe razı, düşün artık, diyor.

— Kime diyor bunları?

— Babama, dedi Çocuk, dün gece konuşurlarken duydum.

“Bizim konuşmalarımızı da duydu,” diye düşündü Anneanne. Kıpırmızı kesildi. “Evler böylesine küçüldükten sonra ne gelir elden. Kol kırılır yen içinde ama nasıl. El kadar çocuklar bile her şeyi duyuyorlar artık.”

— Sonra annem diyor ki Anneanne, dedi Çocuk. Rahmetli babama, son günlerinde bir gelincik şerbeti bile yapmamıştı, diyor. Nasıl olsa ölecek, artık işine yaramayacak diye uğraşmamıştı. Onca yıllık kocası kanser sancıları çekerken, geceleri inin inin inlerken, Avrupa’dan getirttiği kulak tıkacılarını takardı, diyor. Dünyaya sağır, acımasız, çağı geçmiş bir kadındır. Bakma sen yemek diye tutturmasına... Amacı, asalakları çevresine toplamak, övülmek. Yoksa hiçbir şeyi sevmez o. Babamı bile sevmeyi. Sofrasına adım atamam bir daha, diyor.

Düşten savrulan bulmaca karesini köşeleri tutan renklerden kavradı Anneanne, yakaladı, soluk soluğa bulmacadaki yerine yerleştirdi. Önce hep ihtiyar görünüşüyle rahmetliyi oturttu masanın başına.

“Evet evet, bir de genç kadın vardı sofrada,” dedi içinden; titreyerek. “Eski mahalleden biri olabilir. Adı dilimin ucunda ama haykıramıyorum ki, çenem kenetlenmiş sanki.”

Düşün çırpıntıları, som bir taş oldu, yüreğinin kesesinden koptu, yüzeye doğru ağmaya başladı.

“Bizim bey, ona dönüyor, su istiyor. Kızıyorum; tanımadığım birinden su nasıl istersin? Davranacağım, yerimden kalkacağım ama etekliğim yokmuş üstümde. İç gömlekleymişim. Bağırarak bozacağım düşü, gerekirse mantının suyu kan kessin, yeter ki düş bozulsun, diyorum uykuyla uyanıklık arasında. Derken bir bakıyorum, kızın yüzü benim yüzüm oluyor. Tamam, tamam. Ama sofradaki o adam, o kara gömlekli, uğursuz yeşil-gözlü adam bırakmıyor ki, rahat vermiyor ki. Gülüyor boyuna. Gülüyor. O gülünce şaşıırıyorum ne yapacağımı, bağırıyorum.”

Yüreğinin dibinden ağan korku, derisinin gözeneklerinden fışkırdı. Tutamadı kendini:

— Annen ne bilecek, dedi ağır ağır, ben dedene daha dün gece gelincik şerbeti verdim.

Çocuk umursamadı, halının ucuna gelmişti artık. Direksiyonu elinden bıraktı.

— Gelincik, kırmızı bir hayvan mıdır?

— Yok canım, diye toparlanmaya çalıştı Anneanne. Çiçek-tir. Renk renk bir cam parçasını andırır. Kış bittiğinde kırlarda görünür. Kırmızıdır, doğru. Düşler gibi. Uzaklardaki bayırlar gibi.

— Halının ucuna geldim, dedi Çocuk. Arabayı uzaklara sürmem gerek ama annem bırakmıyor. Sakın uzaklaşma burarlardan, sesimi duyabileceğin yerlerden uzaklaşma, diyor.

— Doğru söylüyor, dedi Anneanne.

— Peki uzaklara gitmeyeceğim ama söyle: bu halının, bu kırların ötesinde kimin evi var, Anneanne?

Kapının zili çalıyordu.

— Dur canım, belki baban gelmiştir seni almaya, dedi Anneanne.

— Çööööööp! dedi kapıcının sesi dışardan.

Anneanne kapıyı açarken, karşı katta oturan Konuk, ka-

pısını kapatıyordu. Apartmanın ana kapısından vuran rüzgâr, yeşil çöp kovasının üstüne özenle örtülmüş gazete kâğıdını savurdu.

Anneanne eğildi; kovayı kapısının önüne bırakırken, sahanlıkta ışık yandı. Gözü, komşunun yeşil çöp kovasına gitti, tepeleme doldurulmuş bir naylon torbaya. İçinde cıvık, yağlı bir bulamaç duruyor. Ne acaba? Azıcık ilerledi:

— KUSKUS! KUSKUSUM! dedi acıyla.

Sol kaburgasının altına bir kısıkaç yapıştı ansızın. Bedenini kavradı, bırakmadı.

Bitkin, ihtiyar adımlarla yürüdü, gövdesinin geçici dengesini bozmadan bir yere oturmaya çalıştı. Sedire çöktü. Gözlerinin önünde uçuşan kara lekeler gittikçe artıyordu. “Tansiyon,” dedi kendi kendine.

— Gel oğlum, dedi Çocuğa, gel, sarılayım sana. Korkma sakın. Sakın korkma. Baban neredeyse gelir. Korkma. Sıkı sıkı sarıl bana. Kimin evi olabilir ki? Bu kırların ötesinde? Hangi uğursuz kara gömleclinin? Sarıl bana.

Filizkırın Fırtınası

mavi-uç

Hiç mavi-uç diye bir yer duydunuz mu? Duymamış olabilirsiniz. Zarar yok. Mavi-uç'u çok azımız bilir, o da kulaktan dolma: batıktan ağıp denizin örtüsünü yarmayı göze alan, kentin kıyılarına vurur vurmaz bir daha görünmemecesine yitip giden serüvenci, tek tük mavi-uçlulardan öğrendiğimiz kadarıyla.

Bir halk türküsünde, “denizin dibinde demirden evler,” diye anılan yöre, belki de orasıdır.

Dostlarımızdan duyduğumuza göre mavi-uç'ta zaman, ta eski çağlardan bu yana kesintisiz akarmış. Saatlerin, takvimlerin, güneşlerin, ayların engellerine takılmadan, hiç tökezlemeden. Üstelik, eski-yeni, geçmiş-gelecek gibi sıralamaları silip süpürerek tam bir eşitlikle akarmış olayların üstünden. Sırası geldiğinde, kendi içinde ileri-geri zikzaklar çizerek gerçeklerin paslanan yüzünü ovar, parlatmış.

Mavi-uç'lular günümüzde de denizaltında işleyebilen saatler kullandıklarından, zamanın bu özelliklerine alışıkırlar. Doğumla ölüm, ilkyazla yas, ne kadar süreceğini kendi belirleyen günce saptanır orada.

Bir başka deyişle mavi-uçlular, sıvı bir mavide, kaygan bir alacakaranlıkta yaşar dururlar diyebiliriz. Mavi bir bulanıklıkta. Mavi-uç'ta ilk sayrılıklar böyle başlamış: Mavi'nin yüzlerine, günlerine, işlerine bulaşmasını önleyememişler. Yaşadıkları kentin harcının maviyle karıldığını düşünürsek onları hoşgöre-

biliriz. Gözlerinin Süryani akına neden Bizans çakırından ıslak bir çizgi çekildiğini, saçlarının karasına neden bir çivit yalımı değdiğini, uzun parmaklarının damarlarına neden bir uçukluk yerleştiğini anlayabiliriz.

İşlerine de demiştim...

Bir zamanlar, mavi-uç daha iyice sulara gömülmeden, koca-kentin süt, yağ, ekmek gereksinimini hep mavi-uçlular karşılamış.

Kentlerinin üç kapısı da denizlere kapalı, gittikçe kabaran suları görmezlikten gelip, denize zincirler vurup, anahtarını odalarında kilitleyerek, güneşe bakan Ceneviz evlerinde güven içinde oturur ya da sayısız kiliselerine, manastırlarına çekilirlermiş.

O zaman “sabah” da varmış mavi-uç’ta.

Güneş, her gün yeni bir gerçek gibi erkenden doğar, varlığını kanıtladıktan sonra tezcanlılıkla kendini sınamaya girişirmiş. İlk iş, öte-kent’in yokuşlarını tırmanmış. Pera’nın azgın köpekleri, dilleri bir karış dışarda, erkenci süt güğümlerinin, geceden kalma tiyatro afişlerinin yanibaşında, kartpostallarda kalakalırlarmış:

*Union Postale Universelle
Carte Postale, No: 676.
Editeurs Au Bon Marché, Péra.*

Geçitlerden yeşil yosun kokusu gelirmiş. Tramvay çınçınları yokuşları tutarmış. Kırmızı, yeşilli, ikili, üçlü.

Sabahı gören mavi-uçlular, sokaklara dolan günün, kenti akaçlayan denizin, yüreklerinde attığını duyarlarmış. Sonra, öğleye doğru, artık gözlerine kadar yükselen denizle tıkabasa esrik, kasları gevşemiş, derileri tuzlu, dudakları çatlak, başlarmış sokakları kulaçlamaya.

Şimdilerdeyse, mavi-uç’ta ancak uzun süre soluksuz kalmayı başaranların yaşadığı ve artık bu tür çalıntı uğraşları güçlkle sürdürebildikleri söyleniyor. Mavi-uç’la öte-kent’in

kesiştiği bu bölgede görülenlerin çoğu ozanmış, ykcymş, denizciymş, balıkıymş, otel ktibi, ressam, alkolik, oyuncuy-muş, yırtılan gökleri onaranlar, kovalarında bulut taşıyanlar fa-lan. Sarı-kent'ten kaçan, gelirken de yanlarında birkaç solukluk bir dirim getiren bir düşüşler kalabalığı...

Mavi-uç'un yerlileri, sınırdaki uzun evlerde, kuytu oyuk-larda, gniřiřđi lambalar altında, telalar, astarlık kumaşlar, ma-kaslar, düğmeler, dirseklik deri parçaları, makineler, stkostik şişeleri, kumaş ve deri temizleme eczaları arasında bundan böyle çağdışı kalan uğraşlarını sürdürürlerken, düşüşler de on-ları gzlemlermiş:

İşte şuracıkta, camları toz bağlamış bir dükkânda, eşsiz coğrafya atlasları, dünyayı içine alan küreler, mühendis cet-velleri, suskun sözlükler sergilenmektedir. Dkkn sahibi, bir türlü elden çıkarmaya kıyamadığı görkemli kristal avizenin altında uyuklamaktadır. O sırada bir kedi, enselerinden kav-radığı yavruları, teker teker dükkâna taşımakta, gizlice yerleş-tirmektedir.

Karşı köşedeki kuyumcуда, karalar giymiş bir Rum kızı, bir bakire, tertemiz kalabilmiş bir Müslüman gence incecik bir İsa sureti satmaktadır.

Durun biraz. Öte-kent'e girdikçe dönemeçler artacak n-k, her dönemeçte bir rüzgâr boşluğuna düşeceksiniz. Yıkıldı-yıkılacak yapıların duvarlarına tutunan midyeler, dudakları aralık istirdiyeler etinizi kapabilir, sarmaşıklar gvdenize dola-nabilir, kıpkırmızı kırlangıçlar gözünüzü alabilir.

Artık mavi-uç'tan uzaklaştık sayılır. Üçgen kentin kulesine, ötelere yayılan eteklerine yüksekte bakıyoruz. Ta diplerdeki mavi-kahverengileri, aralardaki mavi-yeşilleri görebiliyoruz.

Bu dip-çiçekleri (ihtiyar mavi-ululardan öğrendiğimize göre) eski günlerdeki görkemli çiçeklerin solgun anılarıymış. Zamanla maydanoza, tereye, rokaya, radikaya, ebegmecine, riganiye, naneye, dereotuna, ve melissaya dönüşmüşler.

Çünkü eskiden, Rumca adlarını bilmediğimiz ve tam on üç rüzgârın çarpazlama kestiği sayısız geçitte çiçek pazarları kurulmuş.

Gül Geçiti'nde, Krizantem Geçiti'nde, çiçekler alınır, çiçekler satılır, mavilikler takas edilirmiş. Hele yaz geceleri, Türkçe sözlü, soylu beyaz-Rus kadınlar, mermersi kollarındaki incecik askıları gevşetip lacivert taşından bir geceye süzülürlermiş. Bellerine taktıkları mavi tüylü orkidelerle, parmaklarında safir, mine yüzüklerle. Tepelerindeki gökte, yabancı göklerden aktırılma düşsel saksonya, prusya mavileri, balkan çinileri.

Tabii bütün bunlar, mavi-uç'u bulanıklığın mavi seli basmadan oluyor. Lacivert taşıyla yalıtlanmış gök, daha günlük olağanlıklarla aşınmadan. Seslerin, (kantolar, balalaykalar, ud taksimleri, valensiya) deniz altındaki bir kanaldan cızırtılı ve tiz geldiği, aynen yansıdığı taş plaklarda, taşbasması kitaplarda.

"Beyoğlu adı, Kanuni zamanında, İstanbul'da doğmuş ve padişahın ve sadrazam İbrahim Paşa'nın çok yakın bir dostu olarak siyasi işlere karışmış bulunan Aloisio Gritti'ye izafeten verilmiştir. Venedik doju Andrea Gritti'nin (1454-1538) oğlu olan Gritti'ye Türkler "Beyoğlu" derlerdi. Andrea Gritti, İstanbul'da Venedik sefiri bulunduğu sırada bir Rum kadınıyla evlenmiş ve bu izdivaçtan Aloisio dünyaya gelmiştir. Gritti'nin Beyoğlu'nda (bugünkü tarih 1952) Taksim Belediye Bahçesinin yakınında tepe üzerinde mükellef bir köşkü bulunduğundan dolayı, köşkün bulunduğu yerden Galatasaray'a kadar olan sahaya Beyoğlu adı verilmiştir.

Eremya Çelebi Kömürcüyan'ın *İstanbul Tarihi* adlı kitabını "tercüme ve tahşiye" eden Hrand D. Andreasyan, notlarında Hammer tarihinden böyle bir bilgi aktarıyor.

Başka tarihlerde bu Beyoğlu'nun sonradan Müslüman olduğu da yazılı.

Ama hiçbir rengin, hiçbir sesin gerçek perdesini bulamadığı mavi-uç'ta, gerçekte olup bitenleri kim bilebilir?

Sözgelimi, birçoğu Beyoğlu'nun ardına takılan, öte-kent'e göçen, denize-tapanların evlerinde kimler otururdu? Oturuyor?

Demin de belirttiğimiz gibi kıyıda: yağcılar, sütçüler, zahireciler, fırıncılar.

Tepede, içoğlanları.

Ya arada?

Sağdaki şu evde, padişahın hışmına uğramış Venedik elçisi oturmuştu zamanında. Bakın, elçilik tercümanlarının evleri bunlar, sıra sıra.

Şu aralıktaki eski evden, zincirlere vurulmuş bir kız çocuğunun inlemelerini duyabilirsiniz.

Onun altındaki katta, gündüzleri geçitte akordeon çalan kadınla küçük yaşta sokaklara düşen kızı oturuyorlar.

Durun biraz. Bakın.

Anımsıyorsunuzdur. İhtiyar bir sapık vardı. Elinde simli gece çantası, pörsük dudakları kıpkırmızı boyanmış, caddede sürterdi gün boyu. Evet, işte o, ölü bulunmuştu şu odada. Hatlatların, kırbaçların, sivri ökçeli iskarpinlerin, lekeli çarşafların, yağların ve kremlerin arasında. Cinayeti kimin işlediği ortaya çıkarılamamıştı. Ama mahallede son aylarda evlerinden kaçan kızların pazen donları, yün çorapları, altın takıları bulunmuştu odasında.

Kulaklara cıva akıtan, yürekleri dağlayan, gözlere mil çeken ne görüntüler vardır buralarda...

Sözgelimi günlerini bu geçitte geçirmeye alışmış bir ozan, tepedeki karanlık odanın içyüzünü merak etmiş bir keresinde, yıkık basamakları tırmanıp kapıyı çalmış. Güneşığında kapkara duran sert bıyıklarıyla, içyağı kokan kocaman elleriyle zürafa Vartuhi dikilmiş karşısına. Arasıra oğluyla da sevişen bir seviçiymiş.

Derler ki ünlü bir öykücü, iç dünyasına çok benzettiği bu oyuklara öylesine dadanmış ki, taze rüzgârlar muştulayan adasına gitmeyi unutmuş, mavi-uç'un harcına karışmış zamanla.

İşte bakın, öteki masada, yaşamaktan bitkin düşmüş bir

sirozlu, lotaryacının önüne uzattığı “Güzel Yazı Defteri”ndeki üç numarayı işaretliyor ardarda, asla kazançlı çıkamayacağını baştan bildiği bir lotaryaya katılıyor.

Ama iç açıcı görüntüler de yok değildir: güzellik, ölümle içiçe yürür burada.

Sirozlunun yanında duran kadına bakın: incecik kaşlarına, yürek biçiminde boyanmış ağzına. Damarlarında yıllardır –eskiden kürk dikermiş– bir iğnenin dolaştığını biliyoruz. Bir keresinde topuğundan yakalamışlar iğneyi ama kaçırmışlar. Yetmiş beş yaşında şimdi. Belki de ölümü sürekli atlattığından, böyle güzeldir.

Delikanlının bağırmasını hoş görün. Midyecidir o. Ilık dolmalara kimyon serper, maydanozlar sıkıştırır, marul yapraklarıyla süsler onları. Neden böyle bağırıp çağırdığına gelince...

Bir zamanlar bu geçitte yüzünü kimsenin görmediği gencecik bir paşa karısı yaşamış. Pencereden bir kerecik bile aşagılara eğilmemiş. Ama nasılsa, günlerden bir gün, tablasında bııklı deniz tekeleri, dişi taraklar, kulağında narin bir karanfil taşıyan gür sesli, sıırım gibi bir midyeciye tutulmuş, konağı bırakıp ona kaçmış.

İşte o gün bu gündür midyeciler, seslerini geçitlerin tepelelerini tutan suskun pencerelere aşirtmaya çalışırlar.

Çünkü mavi-uç’taki sınırda bugün de öyle anlaşılmaz olaylar geçiyor.

Sözelimi geçenlerde bu geçitlerden biri çöktü. Kalasların altından, kulağına erkek sesi değmemiş bir saraylı kadın çıkarıldılar. Cesedi, sıkı sıkı kedisine sarılmıştı. Kedi canlıydı daha.

Diyeceğim, denizin örtüsünü yaran Beyoğlu’nun kanını taşır öte-kentliler, belki de ondan. Denizlerden sürülmüş bir denizciydi o.

Kaptan'ın gelişi

“Hiç Patusan diye bir yer duydunuz mu? Duymamış olabilirsiniz. Zarar yok. Hükümetin iç mahfilleri orasını yolsuzluklarıyla tanırlardı. Patusan'ın mevcudiyetinden, bunlardan başka deniz ticareti ile uğraşan seyrek bir iki kişi daha haberdardı. Ama kimse oraya ayak basmış değildi. Kanaatimce, bir astronom göklerin alışık olmadığı manzarası karşısında şaşıracağını düşünerek nasıl bir yıldıza naklini istemezse kimse de Patusan'a şahsen gitmeyi arzulamazdı. (...) Lord Jim, kötü şöhretini ve fani kusurlarını bir kenara bırakarak muhayyilesinin serbestçe yeni hayaller peşinde koşabileceği bir âleme gitti. Tamamiyle yeni bir âleme.”

Lisa, çok etkilendiği bu romanı aşevindeki bir masanın üstünde bulmuştu. Masalarda neler unutulmazdı ki. Saatine baktı: öğle paydosunun bitimine yarım saat kalmıştı.

Doymadığını düşündü. Açlığı yatışmak bilmiyordu. Bir patlıcan kebabı, yoğurtlu pilav, salata yemiş, dayanamayıp bir de kaymaklı kadayıf ısmarlamıştı ama açtı hâlâ. Yalnızca açlık da değildi bu, sanki beklediği olay gerçekleşene kadar zaman doldurmacasına yırıyordu.

Tombulca, uzun kara saçlı, kısa boylu bir kızdı. Kaşları incecik bir çizgide birleşmişti.

O kadar gençti ki daha, sabahları mavi-uç'taki evinden çıkarken yanağına bir balık değse, pulları gün boyunca yüzünde kalırdı. Baharla gelen bir al görmesin, hemen o alı horozibiklerinin süngersi dişiliğine gizlerdi, korurdu.

Lisa, denizin örtüsünü yırtan Beyoğlu'na deliler gibi tutkundü. Ona birkaç kere rastlamış, her keresinde de tanımıştı. Ama hep değişik kimliklerle karşısına çıkmıştı Beyoğlu. İşte öte-kent'te bir iş bulması, ilk aylığıyla bir saat alması, ciğerlerini denizin üstüne azar azar alıştırılmaya çalışması bu yüzdendi: belki ona rastlardı.

İyi belirtgeler de vardı son günlerde. İçinde bir hazırlığın yürüdüğü belliydi. Karnı çöküyor, şakakları zonkluyordu sık sık. Sert bir sızı, kocaman bir V'nin iki kolu boyunca akıp rahminden omuzlarına yükseliyordu. Zorlanıyordu. İkınıyordu.

Gözleri doluyordu yerli yersiz. Oburca yiyordu, oburca bakıyordu dünyaya.

Kaptan'ı ilk o gördü: hafif aksıyordu Kaptan, saçları süt beyazdı.

“Boyu altı ayaktan bir-iki pus eksik, iriyarı, güçlü kuvvetliydi. Az sarkık omuzları, ileri uzanmış başı, alttan bakan gözleriyle insana doğru öyle bir yürüyüşü vardı ki, üzerine gelen bir boğayı hatırlatırdı.”

Herkes sustu. Donan bir karede kalakaldı konuşmalar.

Kaptan gelmişti!

Garsonlarla komiler koşuştular, yaşama bir hız eklendi.

Geçitin zeminine buz kalıpları döşediler. Her yeri serinlik kapladı.

Kaptan, herkese rakı ısmarladıktan sonra kendi mavi rakısını bir dikişte içti. Bir tek daha. Sonra aksayarak, kimseye bakmadan, geldiği denizlere, bakır mavilerine doğru uzaklaştı. Yüzü, denizin haritası gibiydi.

Her yaz, o yazın en sıcak gününde ne yapıp eder geçite uğrardı. Kaptan, zemine buz döşetir, iki kadeh rakı içerdi.

Böyle bir düşgücü ancak soylu bir mavi-uçluda bulunur diye düşündü Lisa. Kalktı, hesabı ödedi, çalıştığı dükkâna doğru yürüdü. Tıpkı yeni açılan bir top pazen gibi her katında harele-nerek, değişik kokular saçarak.

Lisa'nın çalıştığı dükkânda, bir zamanlar saten sutyenler, gözalıci jartiyerler satılırdı. Camda uzun siyah tüllü, ya da geniş gözenekli vualleri benekli, kenarları tavus tüyleriyle, ölgün yapma çiçeklerle bezenmiş şapkalar dururdu: Moda Femina-Le Voj...

Sonraları, şapkaların, korselerin ve jartiyerlerin günü olduğunda, mağaza sahibi madam (eşyalarla ihtiyarlayan bir Ermeni) “Kiralık Gelinlik” levhası asmıştı cama: birkaç manken alıp gelinlik giydirmişti üstlerine.

Lisa, zemine yayılmış çakıltaşlarına, deniz kabuklarına, yapma çiçeklere, pullara, payetlere, dipteki sırları dökülmüş aynaya baktı içeri girerken.

Mankenler, sağ kolları yana açılmış, elleri önemli bir soruyla kıvrılmış, sağ bacakları önde, suçsuz, anlamsız gülücüklerle bakıyorlardı yüzüne.

Sutyen takılmaya yarayan üst yarısıyla rengi atmış mankenler, külot giydirilmeye yarayan alt yarısıyla memesiz mankenler, eskidikçe dağılan, kırıkları çıkan, düşmüş, kırılmış, parçalanmış manken-organlarıyla birlikte bir sandığa kapatılmışlar, dükkânın dibine, unutuşun denizaltına atılmışlardı.

Lisa içlerinde en çok Alis adını taktığı mankeni seviyordu. Yeni alınmıştı. Öbürleri gibi kırıktan yapılmamıştı, pırıl pırıl plastiktendi, takma saçları da parlaktı. Eski zaman mankenlerinden daha hoppaydı, daha zekiydi. Giydirilirken, Lisa'ya dikerdi uzun kirpikli gözlerini. Pek bilmiş bir kızdı.

Lisa hiç usanmaz, her gün yeni ayrıntılar eklerdi onun gelinliğine, saçına sedef tokalar takardı, duvağını, tellerini bacaklarının çevresine özenle yayardı. Ona bu armağanları verirken kendi gövdesinin armağanlarla dolduğunu duyardı.

Yoksa Lisa, Alis miydi? Alis mi Lisa'ydı yoksa? Peki o zaman "Beyoğlu" kimdi? Kitaptaki adam mı, Yorgiya'nın haç sattığı Müslüman delikanlı mı? Denizlerden gelen kaptan mı? Düşlerde rastlanan yüzü belirsiz bir erkek manken mi? Bol köpüklü düşlerde?

Gerçek öyle çabuk değişiyordu ki, adı konulana, içyüzü anlaşılan kadar dış yüzü tanınmazlaşıyordu.

— İşte açtı! dedi Lisa birdenbire. Hazırım!

Göbeğinin altında bir şey çıt etmişti. İçinin çeşmesinden bir damla kan aktı, çoğaldı, çoğaldı. Geçidi kapladı kan. Lisa, bütün duyurgalarını açıp kavradı geçiti, renkleri gördü. Çünkü bacaklarında bir deniz lalesi açmıştı. Mankenler, kan-uykuda yüzer kaldılar.

filizkıran fırtınası

Fırtına, kentin mavi damını sarstı önce. Suları dalgalandırdı. Yosunları saçlarından tutup söktü, fırlattı ötelere. Kayaları

oylattı, devirdi, daha aşığlara yuvarladı. Kubbelerle minareler alçaldı, dokunulur oldu.

Lisa, birkaç kulaç daha attı yüzeye doğru. Ta yukarlarda bir ışık gördü. Bir arabanın farı mı? Bir panzerin dönen ışıldağı mı?

— Geciktin Alis, dedi Kadın. Bu, son küme. Az kalsın seni almadan gidiyorduk.

— Geciktim ama geldim, dedi Lisa. Suçumuz neymiş?

Kadın, “Susss!” diye fısıldadı.

Lisa, ekip arabasına göz attı. Yaşlı, kılıksız bir adam camdan bakıyordu, bir memur terini siliyordu korkudan. Birkaç genç, dudakları sımsıkı kenetli, oturuyorlardı sessizce.

— Nereye götürüyorlar acaba? dedi Lisa.

— Bilmem ki, dedi Kadın.

Onları sarı-kent’in yollarından geçerken, Beşiktaş’taki kal-yonlar ağır ağır yelken açtılar. Bilinmedik denizlere.

Kentin mavi damı ta aşığlarda kalmıştı.

Filizkırın fırtınası, maden filizlerini bile kasıp kavuruyordu, çürütüyordu.

— Öyle şeyler yapıyorlarmış ki, dedi Kadın. Altın divitle göğsüne bir altın kafes çiziyorlarmış, tam yüreğinin çevresine. Dışarı çıkarken sırtına vuruyorlarmış, yüreğin pat diye düşüyormuş yere. Nedeni de hiç belli olmuyormuş.

— Peki suçumuz ne? diye yineledi Lisa.

— Kimliğimiz yok yanımızda, dedi Kadın. Aslında mavi-likten korkuyorlar. Bak mavi-uç, daha da gömülüyor sulara, yok oluyor.

— “Beyoğlu” bu arabada mıdır acaba, ne dersiniz? dedi Lisa.

— Kimliklerimiz yok ki, dedi Kadın. Yalnızca sıra bizde, biliyoruz.

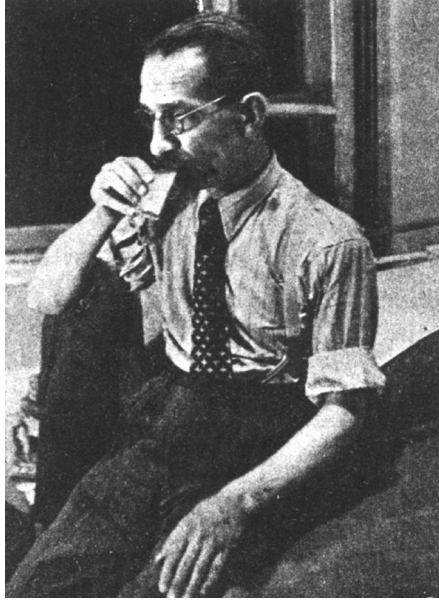
Lisa, gözlerini karanlığın ucundaki ya da başındaki (anlaşılmıyordu çünkü) maviliğe dikti, denizi içine çekti.

Metal Yorgunluğu

Füsun için

— Ferdi, efendim, evet FERDİ.

Önce adımı soracağınızı söylemişlerdi. Yılmaz bey oğlum söylemişti. Sonra, doğum yılımı soracakmışsınız. Yalnız doğum yılına kadar uzaklara gitmeden önce biraz dinlenelim isterseniz. Size önemli bir belge sunmak istiyorum da. 1 No'lu belgeyi. Şu fotoğrafı:

Rica ederim bir göz atın. Lütfen. Bakın, bir otel odasında-
yım. Nereden belli derseniz Lin bey oğlum, battaniyenin kap-
lanış biçiminden diyeceğim, bir de demir karyolanın cinsi var
tabii. Bakınız, akşam da çökmekte dışarda.

Mintanıma, mintanın kıvrılmış kollarına, pantolon askıma,
sol elimi tam bir vazgeçmişlik içinde dizlerime bırakışıma ba-
kın lütfen.

Ama öbür elimdeki rakımı ne güzel yudumluyorum de-
ğil mi?

Yalnız yalnız?

Bu fotoğrafı kimin çektiğini soracaksınız, maalesef bilmi-
yorum. Bugün, sizinle buluşmaya gelmeden önce çok düşün-
düm ama bir türlü bulamadım. Belki de kat temizleyicisi çek-
miştir ya da akşamları odama uğrayan bir kâtip. Bolca bahşış
verdiğim, hatırlarını sormakta kusur etmediğim hısım-dostlar-
dan biri. Bu deyiimi çok severim ama size ne demek olduğunu
açıklayamam şu anda, uzun sürer.

Lin bey oğlum, hesap uzmanı sıfatıyla çıktığım ya sonuncu
turnedir bu ya sondan bir önceki. Orası kesin. Daha o gün bu
gerçeği sezmiş olacağım ki hayatımın özeti sayılabilecek bu anı
özel tarihime geçirmek istemişim.

Belki de otelde sürekli kalan başka bir yalnız müşteriye
rica etmişimdir. Hep açık duran oda kapımdan onun ayakyo-
luna geçişini görmüşümdür. Siz bu güneş nedir bilmeyen iz-
be otelleri bilmezsiniz, efendi oğlum. Loş sofalarda karşılaşan
ihtiyarlar birbirleriyle nasıl utanarak selamlaşırlar. Dünyada
kimse onları istemiyor gibidir. Sabah kahvaltısında geceden sağ
çıkanların dökümünü nasıl telaşla yaparlar, bilemezsiniz. Biri
sofraya gelmese, kimse gidip odasına bakmak istemez. Dünya-
nın her yerinde bir aileyiz biz.

Sakın dünyadan örnek getirip sizi etkilemeye çalıştığımı
sanmayın lütfen. Evrensel kimsesizliğimle size baskı yapmayı
düşünmem bile. Fotoğraftaki adamın avurtlarının çöküklüğü,
sehpanın üstündeki çerçeveli fotoğraf, dışardaki karanlık, çok
bakarsanız, yüreğinize işleyebilir gerçi. Yine de ben olaylara
batılı bir tarafsızlıkla yaklaşmaktan yanayım. Öyle yetiştiril-
dim. Evet, neresinden bakarsanız bakın, eski, silik, çağdışı bir

fotoğraf. Sonra, sizinle alışverişe başladığımızda, takasa yani, bunu gözönünde tutacağım.

Şimdilik şurada önünüzde dursun da bir cigara yakayım.

[1933 yılında, 3 Kânunuevvel Pazar'ı 4 Kânunuevvel Pazar-tesi'ye bağlayan gece, saat 20.00'de Adliye Sarayı yangını başladı. Saniyede 50 metre hızla esen rüzgârla hızla yayılan yangın, iki gün içinde Hukuk Mektebi'ni, Maliye Nezareti'ni ve İstanbul Adliyesi'ni barındıran 217 odalı ahşap yapıyı kül etti.

Yangında bir odacı yanarak can verdi.

Zarar, yüz milyon Türk lirası olarak saptandı.

Olay sırasında, yarım milyondan fazla dava dosyasının yok olması, yangında kasıt aranmasına yol açtı. Dava açıldı ama olay kısa sürede örtbas edildi.

İki gün boyunca ağlayan, iç geçiren, arasıra coşup naralar atan kalabalığın yaşamını bunca derinden etkilemesine karşın, zamanla unutuldu yangın. Aralık ayında çıktığı bile unutuldu da İstanbul'un ünlü şakacı "patlıcan mevsimi" yangınları arasına katıldı, karıştı. Özel gerçekliğini yitirdi zamanla, saydamlaştı. Onu Fatih yangınıyla karıştıranlar bile oldu.

Çok sonraları, Boğaziçi kıyılarından Beykoz önlerinde çarışan iki yabancı tankerin alevlerini aynı coşkuyla izleyen aynı panayır kalabalığı da gördükleri yangını kısa sürede unuttular.

Her dönemin ünlü bir yangını vardı, o dönemi sona erdirdiyordu, o kadar.

3 Kânunuevvel Pazar gecesi, İshak Paşa Sokağı'nın bulunduğu mahallede yangına katılmayan tek kişi Ferdi'ydi. Artık delikanlı sayılırdı, gelgelelim büyüklerinin sözünden çıkmazdı, çıkamazdı.

Annesiyle babası, çiftkavrulmuşları mendillerine doldurup gitmişlerdi, simitçilerin, çoluk-çocuğun, kulağı kesiklerin, hanımninelerin, ağababaların arasında yerlerini almışlardı.

Ferdi, evde tek başınaydı. Pencereden bakıyordu. O sırada, göğe yükselen yoğun kara dumanlardan içli bir delikanlılık düşü yarattı. Sedirde uyuklayan alacalı kedisi Mestan'a sarıldı. Bu is renkli düş, yaşamı süresince yanında taşıdığı bir özelliğin kaynağıydı: Ferdi, o günden sonra sigarasını hep çift

kibritle yakacak, kibritleri söndürmeden tablaya atacak, ateşe bakarken hem o yangının, hem de yoksun bırakıldığı tanıklığın anısını diri tutacaktı. Kedisi Mestan da çeşitli kılıklara girip yönlendirecekti yaşamını.]

— Doğum tarihine geçmeden önce size bir bilgiyi aktarmakta yarar görüyorum Lin bey oğlum.

Demin düşünüyordum da, bizim ülkemizde geçmişler ne kadar kısa, ne kadar da kısa süreli. Bizler, tarihimizi hep on ya da on beş yıllarla düşünürüz.

Yanlış anlamayın, dış dünyadan yenilikler çarçabuk erişir bize, ne var ki parıltıları çabuk biter, çabuk aşınırlar. Dün yepyeni olan bir kavram, bir akım, umut veren bir ad, bir yüz, bakarsınız bugün daha süresi dolmadan yıpranmış. Eşelenmemiş, karanlık tarih dilimlerinin arasında bir yere kayıvermiş.

O yüzden diyorum ki, bizim ülkede tarih arayacaksanız Lin bey oğlum, kitaplara bakmayacaksınız. Ama bir insan yüzünde, eski bir yapıda, bir sokakta ya da şu önünüzdeki fotoğraf gibi bir kartpostalda, yüz yılı bir anda kavramanıza yetecek onar yıllık ayrıntılar bulabilirsiniz.

Benim doğduğum İshak Paşa Sokağı'nı ele alalım isterse-
niz. Efendim bu sokak, bir taksinin ancak geçebildiği bu daracık, taşları harap sokak, kimbilir kaç onbeş yıldır, aykırı rüzgârlara göğüs germiştir, kendisini enlemesine kesen çamaşır iplerini nasıl atlayıp dolambaçlı yollardan da olsa kıyıya inebilmiştir.

Doğduğum ev, 13 numaradır. Benim çocukluğumda yıkılmak üzereydi, bugün de yıkılmak üzere. Tahtaların arasından süren yeşil otlara asla boyun eğmedi. Parmaklıkları pencerelerine eklenen son bir fesleğen saksısıyla dengesini yitirmedi, çökmedi.

İşte size alçakgönüllü, sırdaş bir İstanbul sokağı, kapısına asılmış çamaşırlardan içinde yaşayanlarını elevermeyen sırdaş bir eski İstanbul evi.

Bu evde zamanında iki düş yaşadı. Birini demin anıyordum (batılı bir tarafsızlıkla) da takasta bir değeri olmayacağına karar verdim. Siz ne de olsa bizlere yabancısınız Lin bey oğlum.

Bir dakika, basıyorum, başlıyorum:

Doğum tarihim 1916'dır. Size sunacağım ikinci belge, 2

No'lu belge, Yavuz zırhlısının fotoğrafıdır. Eski bir dergiden kes-tim. Sizin gibi dünyanın dört bucağını gezmiş, ta Çin'den Ame-rikalara kadar gitmiş bir uzmanı bu fotoğraf da etkilemeyebilir, ilgilendirmeyebilir.

Ama o yıllarda bizlerin gözünde neydi o, biliyor musunuz? Si-zin Süpermeniniz gibi bir şeydi. Anlatabiliyor muyum acaba?

Yine o yıllarda, akşam yemeklerinden sonra sofrada hep Ya-vuz konuşulurdu. Ve sofrada çok önemlidir.

Yavuz rahmetli, 1912 yılında Alman tezgâhlarında yapılmıştı. Asıl adı Göben'di ama sonra hem Müslüman hem Türk ol-muştu.

Beş milyon Osmanlı altını karşılığında satın alınmıştı devle-timizce.

23.000 ton ağırlığındaydı.

Yavuz, 30 Ekim 1914'te Odesa'yı topa tutmuştu da Cihan Sa-vaşı'na katılmak zorunda kalmıştık.

Yavuz yara almazdı, şerbetliydi.

Yavuz'u kimse yenemezdi.

Rahmetli, 1950'de görevden alınana kadar milletimizin övünç kaynağıydı. Sonra unutuldu.

Ama yanlış anlamayın Lin bey oğlum. Beni asker ruhlu, yi-ğit bir adam sanabilirsiniz, söylediklerime bakıp.

Bendeniz, İstanbul Mekteb-i Mülkiye'sini bitirip şanlı ordu-muza katıldığım yıllarda da asker değildim galiba. İaşe subayıy-dım. Kendi halinde bir iaşe subayı.

Çürük sebzeleri, meyveleri hep geri çevirdim, orası öyle. Rüşvet almadım, yolsuzluk yapmadım. Ama askerlik ne kadar uzun sürdü, anlatamam. Günler, hızla geçiyordu da aylar geç-mek bilmiyordu. Benim yazıp çizme, hesaplama serüvenim de daha askerlikte başladı denebilir.

Bakın o döneme ilişkin hiç fotoğrafım yok, inanılır gibi değil! Ne mahfelde bir nişana katılmışım, ne bir geçit törenine sanki. Tü-feğimle poz vermemişim talimde, üç arkadaş biraraya geldiğimiz-de aralarına çökmemişim, elimi kimsenin omuzuna atmamışım.

Askerlik denince, aklıma gelen tek kırmızı şey, Yavuz zırh-lısıdır, sonraları da Saldıray, Batıray ve Yıldırıy denizaltılarının yapımı sırasında Haliç'ten gelen pembe çekiç sesleri.

Bilirsiniz, Almanların Siegfried Hattı, Fransızların Majino hattı gibi Türklerin de Çakmak Hattı vardır. İkinci Harp'ta.

İşte bu çeşit bilgiler: Hattı müdafaa, sathı müdafaa gibi yalnızca kafiye den ötürü aklıma takılmış tarih parçacıkları, askerlik dediniz mi.

Bendeniz, bir sessiz film piyanisti gibi dışardan eşlik ettim olaylara. Hayat, büyük hesabıyla akıp giderken ben, karanlık odalarda, ince dökümlerle uğraştım. Ta gençliğimden başlayarak. Sizin gibi gençlerin bu gün iki saniyede elde edebildiği ortalamaları bulayım diye günlerce güneşe çıkmadım, çevreme karşı dalgınlaştım, sevdiklerimi görmedim, günah işledim. Tek isteğim, devletimizin ayakta kalmasıydı. Kaldı da. Bizim kuşak bitene kadar da kalacak. Sonrasını bilemem. Ne çalkantılı yıllar atlattık biliyorsunuz, yine atlatır mıyız, bilemem.

Gelelim sadede: size sunduğum yeni belgenin beni sarsan, özendiren erkeksi parıltısı, belki de 1 No'lu belgenin eprimişliğini, az gelişmişliğini örter diyorum. Takdir sizin.

[1942 yılında İshak Paşa Sokağı'na hercai bir düş aşılandı.

Bir Haziran sabahıydı. 13 No'lu evin önünde bir taksi durdu. Taksiden Mesrure hanım indi. Dantel gelinliğinin eteğini güçlükle toparladı. Bileklerinden sarkan gelin telleri, bozuk kaldırım taşlarına dolanıyordu.

Mahalleli kapıya üşüştü. Çoluk-çocuk herkes, soluğunu tutup geline baktı:

Çok güzeldi. Bütün güzeller gibi azıcık şehlaydı.

Mesrure hanım, iki yıl süreyle *o gelin* olarak kaldı. Sivri topuklu rugan iskarpinleriyle, ipek çoraplarıyla, fırfırlı dantel yakaları, siyah tayyörleriyle. Omuzundan sarkan tilkilerin yaydığı yoğun yağmur kokusuyla herkesi büyüledi. Ferdi bey dışında.

Ferdi bey şimdi onu düşünüürken, o günlerdeki Ferdi'nin bu çarpıcı güzellik karşısında nasıl kayıtsız kalabildiğini kavrayamıyor.

Mesrurie'yi, annesi bulmuştu oğluna. Peder bey öldükten sonra evde gün boyu yalnız kalmaktan sıkılmıştı.

Oğlunun evlenme çağı neredeyse geçiyordu.

Mesrure, zengin, görgülü bir ailenin kızıydı. Bir hesap mü-

tehassısına eş olabilirdi. Fransızca'yı hem biliyor, hem konuşabiliyordu.

Ferdi beyin gözündeysen Mesrure, ipeksi yumuşaklığı, alacalı güzelliği, ıslak dudaklarıyla tıpatıp Mestan'dı. Onun saçlarını okşuyor, o nermi elleri göğsüne bastırıyordu.

Mesrure hanım, İshak Paşa Sokağı'nı çağdaş güzelliğiyle iki yıl besleyebildi.

Sonra bir kış sabahı, saat altıda kötü bir düştten uyanmışçasına fırladı yataktan. Siyah bir pantolon giydi, sırtına bir gocuk geçirdi. Doğru kıyıya.

Sonraları, yaz-kış demeden her gün kıyıya yürüdü. Hep aynı kılıktı.

Mahalleli, peşine adam taktı. Nereye gidiyordu bu kadın? Filmlerdeki zengin güzeller gibi yoksul bir akrabasını mı yokluyordu? Yoksa bir âşığı mı vardı? Varsa da, haklıydı. Böyle genç bir gelin, Ferdi bey gibi...

Ama Mesrure hanım, düpedüz denizle buluşmaya gidiyordu. Kıyıda ötelere dalıp dalıp eve dönüyordu.

Eskiden, süslü bir gâvur geliniyken, kimselerle konuşmazken şimdi herkesle selamlaşmaya, esnafa "merhaba" demeye başlamıştı.

Bir de kız çocuğu doğurdu o yıl. Kendisinin kısır, kocasının iktidarsız olduğu yolundaki söylentileri yalanladı. Çocuğunu göğsüne bastırırken, yüzünden artık eksilmeyen o anlamsız gülüş azıcık canlanıyordu.

Hiç gereği yokken ona-buna borçlanmaya başlamıştı. Kapıya bir kurt köpeği bağlamıştı. Denize inmiyordu artık. Sabah ayazında, saten iç gömleğiyle pencereye çıkıyordu. Soluğu karanfilli konyak kokuyordu acı acı.

Ferdi bey, o güzel gözlerin donuklaştığını, gözaltılarının torbalaştığını görmüyordu bile. O, devleti ayakta tutuyordu.

Sahi, çocuğa kim bakıyordu o günlerde?]

— Lin bey oğlum, dikkat ederseniz 1 No'lu belgedeki çerçeveli fotoğrafı görebilirsiniz. Komodinin üstünde duruyor. Pek seçilmiyor, değil mi? Bence de.

Diyorum ki kişinin doğum tarihi pek önemli değil aslında, dünyaya gözlerini açmak daha önemli. Bendeniz dünyaya göz-

lerimi 1945 yılında açtım. Hesap Mühendissliğinden Hesap Uzmanlığına geçtim. Yeni Kurul'a. Artık defterdarlığa kapalı kalmayacaktım. Turnelere çıkacaktım Anadolu'ya falan. Aynı yıl, halkımızı da tanıdım.

İlk o yıl.

Halk, kitaplarda yazılanlara hiç benzemiyordu, defterlerdeki adlara da.

Çok kollu, çok bacaklı bir kitleydi. Kasketler, fötrler, solmuş yün kumaşlar giyiyordu. Yeter! diye haykırıyordu alanlarda.

O yıl, Demokrat Parti'nin açık hava toplantılarına katıldım. Bir ara, "Bize mi kızıyor bu kitle?" diye düşündüm ama coştum yine de.

Mebus olmayı hiç düşünmedim.

Parti, bu kitleye harcayabileceği parayı verdi, gezebileceği yolları açtı. Kitle de evine çekildi yine.

Bugün, eski bir maliyeci olarak durumu değerlendirdiğim de anlıyorum ki yine demin sözünü ettiğim on-yıllar sözkonusu. 1950'de Parti, iktidara geldi. Meslektaşlarımdan yabancı dil bilenler Avrupalara gönderildi. Giderken, yanlarında bavullar dolusu konserve, paketlerle makarna götürdüler, Avrupa'yı ucuza getirdiler, dönerken satacak mal da getirdiler.

1960'da "Yeter!" dedik yine. O Mayıs sabahını hiç unutmam, kapıda önüme ilk çıkan memetçiğe nasıl sarılmıştım!

Buyurun bir on yıl daha: 1971'de bendeniz, müşavir uzman olarak pasif göreve geçtim. Kızım, evinde kaçak arkadaşlarını barındırmaktan tutuklandı. (Kızımı da o yıl tanıdım.)

Diyeceğim, bizim halkımız, sokağa on yılda bir dökülür. İnançları ve parası değer düşümüne uğratıldığında.

Her on yılda bir, kılığı da değişir. Düşüşü kolaylaştıran yabancı-unsurlardan birtakım özellikler kaptığından.

Geçen gün, ikinci güneşi alan, alacalı kedilerin girmesini yasaklamayan ev-otellerden birinde yeni yabancı-unsurlarımıza rastladım da, "Tamam," dedim kendi kendime, "yakında halkımızı yine sokaklarda görebileceğiz."

Bu yeni unsurlar, kot pantolon giyiyorlar. Ağır kokular sürüyorlar. Gömleklerinin yakası göbeklerine kadar açık. Boyunlarında Osmanlı-ışi madalyon, serçe parmaklarında Anadolu-

işi yüzükler var. Göğüsleri kıllarla kaplı. Konuşurken çok bağı-
rıyorlar. İnsana dirsek payı bir boşluk hakkı tanımıyorlar.

Bizim oteldeki görmüş geçirmiş hısım-dostlarından birin-
den öğrendim efendim. Bu 25 yaşlarındaki gençler, saygıdeğer
firmalarda el ulağı olarak iş hayatına atılıyorlarmış. Sonra pa-
ravan şirketler bunların adına kuruluyormuş. Stok mallar, ka-
rabortsa mallar, kaçak mallar –söylemesi ayıp– bunların garson-
yerlerinde duruyormuş.

Açıktan milyonlar vuruyorlarmış korkusuzlukları karşılı-
ğında.

Belki sizin ülkenizde de vardır bu hoyratlar kalabalığı. Biz-
ler gibi takas edilecek düşleri bile olmayanlar.

1940’larda kılıkları başkaydı.

[1947 yılında bir bahar sabahı, Ferdi bey ile Mesrure ha-
nım, A. kentine geldiler. Yemyeşil bir yerdi, rüzgârı kekik ko-
kuyordu.

Mesrure hanım, kocasının yeni görevine uygun düşecek
yepyeni giysilerle kendine çekidüzen vermişti. Kır havası, yıp-
ranmış sinirlerine iyi gelirdi kuşkusuz.

Ferdi bey, yol boyunca bu yeni ortamda aylığını, yolluğunu
nasıl idareli kullanacağını düşünmüştü. Dalgındı yine. Önce
orta halli, iyice bir lokantayla 20 günlüğüne bir anlaşma yap-
malıydı. İki kişi, öğle ve akşam yemekleri. Ama oteli ayarlama-
dan önce eski dostu banka müdürüne bir uğrayıp kahvesini iç-
meli, bilgi edinmeliydi oteller konusunda.

Mesrure hanım, tren penceresinden kırlara bakarken, deri-
sinin dirildiğini duyuyordu, gözlerini yummuştu hafifçe. Düş-
lere kayıyordu durmaksızın.

Ferdi bey, müdürün odasında kahve içiyordu, içeri genç
bir adam girdi. Alışılmamış bir kılığı vardı: Külot pantolonla
çizme giymişti. Başına da Avrupa malı damalı bir kasket ge-
çirmişti. Müdürün omuzunu dostça sıktı, odadakilere “Günay-
dın!” dedi.

Gözlerini bu yeni genç adamdan uzun süre ayıramadı Fer-
di bey. Özellikle elindeki kırbaçtan, sık sık salladığı kırbaçtan.
Bu kırbaç, adamın yakışıklı yüzündeki umulmadık sertliği,

uçuk mavi gözlerindeki kıyıcılığı açıklar gibiydi gizliden. Ama sesi yumuşacıktı.

— Daha önce buralara yolunuz hiç düşmedi demek, dedi. Küçük ama şirin bir yerdir burası. Issızdır oldukça. Başınızı dinleyebilirsiniz. Avrupa'nın gürültüsünden, çağdaş dünyadan sonra yavan kalıyor biraz. Alışmak güç. Ama kent yakın. Ben hafta sonlarını kentteki evimde geçiriyorum. Nasılsa kâhyam idare ediyor çiftliği.

Banka müdürü söze karıştı:

— Ragıp bey, yöredeki en ünlü toprak sahiplerindendir, dedi. Avrupa'da hukuk okudular kendileri, yeni döndüler.

— Doğrusu hiç ağaya benzemiyor, yani ben benzememiştim, dedi Ferdi bey. Böyle çağdaş, uygar...

— Şartlar değişiyor efendim, dedi Ragıp bey.

— Otel konusunu bir de Ragıp beye danışsaydın Ferdi, dedi banka müdürü.

— Ferdi bey hanımıyla geldiler de, dedi sonra. Yirmi gün kalacaklar. S'nin zeytinyağı imalathanesini denetleyecek Ferdi. Bir ihbar varmış. Kayıtları toparlayıp bir odaya kapanması gerek. Gece-gündüz çalışacak. Sessiz bir yer bulsak bari...

— Daha önce söyleseydiniz ya beyefendi diye atıldı Ragıp bey. Yani aşkolsun. Ben gelip geçiyorsunuz sanmıştım. Ama burada kalacaksanız, benim konuğumsunuz. Yoksa darılırım. Küçük bir ev var çiftlikte. Şu anda boş. Müştemilat aslında ama bakımlıdır. İstanbullu bir hanımın buradaki otellerde barınacağını nasıl düşündünüz...

— Sağolun ama olmaz, dedi Ferdi bey. Yakışık almaz. Kabul edemem. Şimdi izninizle...

— Ama ben vergi mükellefi bile değilim ki Ferdi bey, diyeretti genç adam. Değilim ki dedikodu etsinler. İlle de dersiniz, sizden yemek ve yatak parası alırım. İki kişi pansiyonda kalır gibi.

— Doğru söylüyor beyefendi, dedi banka müdürü. Usul de budur aslında. Böyle küçük yerlerde hele. Karşılığını ödersin.

— Bir düşüneyim, Mesrur'e de bir danışayım, dedi Ferdi bey. Şimdilik izninizle.

— Şerefle, dedi Ragıp bey.

Karşısında saygıyla eğildi, onu kapıdan uğurladı.]

— Kendi hikâyemi kendime anlatmaktan, durmaksızın aklımdan geçirmekten bıktım Lin bey oğlum. Artık içimde esiyor. Dışarı vuracak sözcükleri bulamıyorum. Sizinle konuşuyorum ya, bir yandan eski anılar kayıyor dilimin altından. Her şeyi içiçe, karmakarışık, yaşandığı gibi anlatmanın bir yolu bulunmadı mı? Sözgelimi İshak Paşa Sokağı'nı, Adliye Sarayı Yangını'nı, Ragıp beyle şu çerçevedeki fotoğrafı hep birlikte, hiçbirine öncelik tanımadan? Hiç bekletmeden, dil altında eskitmeden? Sıralamalara gitmeden? Kendime tarafsızlık parantezleri koymadan?

Çok az zaman kaldı biliyorum.

Birazdan Yılmaz bey gelip şifreyle verdiğiniz karşılığı açıklayacak bana.

Sonra kızım uğrayacak arabasıyla, öğle tatili bitmeden beni alacak, kendimin beklediği bir güneşli parka bırakacak.

Yine kendimle konuşmaya başlayacağım.

Artık öğle saatlerim hep dolu. Kızım yavrum, bir gün kendi ayağıyla gelip beni otel odamda bulalı beri. Ben ona hiçbir şey veremedim. Kendi başına yükseldi, evlendi, öğretim üyesi oldu. Yine de köhne bilgilerle, işe yaramaz bilgi yığınaklarıyla dolu babasını küçümsemiyor yavrum. Oyalanayım diye beni kitaplıklara, parklara götürüyor.

Ama daha önce hiç böyle bir bilgisayar merkezinde bulunmamıştım. Şu turuncu göbekli Univac'ları hiç görmemiştim. Ne müthiş bir şey uygarlık, değil mi?

Kartlar, kart dolapları, kasetler, bantlar, yanıp sönen ışıklar. İnsanlar nerelere geldi, değil mi Lin bey oğlum?

Yılmaz bey, kızımın arkadaşıdır. Sizin üstünlüğünüzü uzun uzun anlattı bana. Ne büyük özverilerle DÜŞSA Anonim Şirketi'nce yurdumuza getirildiğinizi. Bütün düşleri sınıflandırebilen bir gençmişsiniz.

Ama ilişkiler yıpratıcı oluyor eninde sonunda. Yılmaz bey sizi onca değerlendirirken, anladığım kadarıyla küçümsüyor arasıra. Kimbilir, belki kesin batılı-tarafsızlığını kıskanıyordur, belki de gözü daha genç, daha yeni modellerdedir.

Şimdi: diyeceğim, size bütün düşlerimi veriyorum. Baştan-beri anlattıklarımın ve anlatmadıklarımın hepsini. Çerçevesi fotoğraftaki kadın, karım Mesrur'e'dir. O intihar ettikten sonra, düşlerim aşındı zaten.

Zavalcılık, at üstünde çıktığı sabah gezintilerinin, uzun yürüyüşlerin sonu gelmeyecek sanmıştı.

Çiftlikten ayrılacağımız gün, "Ferdi, ben burada, Ragıp'la kalıyorum," dedi. O kadar.

O günden sonra insan içine çıkmadım. Çıkamadım. Otel-lerde kapalı kaldım. Kurul'a uğrayıp meslektaşların hatırını so-ramadım. Hep kaçtım. Bari bir şeye yarasaydı!

O kırbaçlı it, nasıl hırpalamıştır Mestan'ımı! A yavrum, yazsaydın ya bana! Gelip almaz mıydım seni! Kızımın bana et-tiği analığı sana etmez miydin! O herif pavyonlarda sürerken koskoca bir çiftlikte tek başına geçirdiğin hafta sonlarında elin-den tutmaz mıydım! Ama o kadar parlaktın ki, ürktüm senden, yanına yaklaşılmaya kıyamadım. Kızım benim!

Lin bey oğlum, gerçeği saklamaya gerek yok. Son günlerde ölüme iyice yaklaştığımı duyuyorum. Burnum sivrildi; rengim sarardı. Her şeyin karşılığında ne istiyorum sizden biliyor mu-sunuz?

Bir dakika, şifreye basıyorum. Yeterince oyalandım:

Lütfen, bana bu düşler karşılığında kesintisiz bir uyku veri-niz, ayın som kütesinden gelen ufak çingirak sesleri dışında bir şey duymayayım. Artık hesap yapmayayım, eski defterleri uy-kumda karıştırıp bu milletten, içimizden, kanımızdan nelerin ka-çıldığını, nelerin yağmalandığını hesap etmeyeyim, n'olur.

Kırmızı bir belirti verdiniz. Evet?

Not: "PROGRAM BULUNAMADI
BÜTÜN İŞLEMLER DURDURULDU"
dedi Yılmaz bey.

Nisan 1980

Beyaz Bahçede

Yandaki sırada uslu uslu oturan kız çocuğu, birden anasının gizli boyunduruğundan kurtuldu. Bahçenin öte ucuna, bekçi kulübesinin oraya kadar koştu. Başını parmaklıklardan dışarı uzattı, baktı.

Yoğun bir pus asılıydı gökte. Okul kapısının önündeki simitçi ile poğaçacı öğle tatilini bekliyorlardı. Sabahtanberi.

Önce bir yük kamyonu geçti sokaktan, sonra sırtlarında üstüste onar pardösüyle hazırgiyim çıraqları, sonra kâğıt hammalları kamyonu boşalttılar.

Gürültüler, sövgüler, korna sesleri birbirini izledi.

Oysa içerde, çatının kıyısına ilişmiş bir güvercin, gümüş kanatları suskun, beyaz bahçeye bakıyordu.

Bir süre, uzaklarda damlayan bir musluğu dinledi, sonra beyaz kanat şakırtılarıyla temiz gök parçalarına, gökle birlikte akıp giden sokaklara doğru havalandı.

“Billûr sessizlik bu olsa gerek.”

Şimdi bahçede, ayaz-yemiş boş sıraların dışında kuşsuz bir saat kulesi kalmıştı, yapraklarını dökmüş bir atkestanesi, öğrencisiz bir basketbol alanı. Her mevsimde aynı olan ulu bir çınar.

Pusla beslenen bulutlar, kimi zaman aralarında kümelenip yardımlaşarak, kimi zaman tek başlarına kalmayı deneyerek yeni biçimlere değişiyorlardı. Durmaksızın.

Bir ara güneş, son bir çabayla bulutların arasından sıyrıldı ama göğe ancak kendini çok andıran bir güneş resmi çizebildi.

Mevsim değişimine uğramış yapraklar, okulun görkemli cephesine tırmanmayı sürdürdüler. Suskunlukta. Saydam, kırılğan sarı uçlarıyla, direnmekten vazgeçmeyen koyu orta-damarlarıyla, usta sarmallar çizerek cepheyi kaplıyorlardı. Ufak esintilerden etkilenen güçsüz yapraklar, araya titreşiyor, dallardan kopup taş zemine yığılıyorlardı. Daha şimdiden, duvarın dibinde, ölgün bir yaprak kümesi oluşmuştu, ayak seslerini yumuşatan, çitirtili bir renk yığını.

Demir, güneşin son ışıyışıyla onlar da bir an yalazlandılar, sonra hırçın kızılıklarına kapandılar yine.

“Nar çiçeği bir yaş dönümü!”

Küçük kız, parmaklıklardan dışarıyı gözleyedursun, Göztepe’de eski bir bahçede, küçük kızların bakışlarına alışık bir atkestanesi, yapraklarında o dönemin soylu güneşini emdi.

Bir zemberek boşaldı, bir sarmal açıldı, bir imge belleğin çukurlarından aşağı süzüldü.

Birdenbire bir hanımelili, içine gizlediği dişi kokusunu ürkekçe dışarı vurdu.

O bahçede, Göztepe’de, bir kuyu vardı atkestanesinin yanıbaşında. Dipsizliğiyle göz alan, kamaştıran bir kuyu. Onun yanında da göğe erişen sonsuz bir vişne ağacı.

Küçük bir kız, hanımelili penceresinden dışarıyı gözlediğinde, önce atkestanesi, sonra kuyu, sonra vişne ağacıydı gördükleri.

Atkestanesinin cömertçe uzattığı boşlukta ikisi, derinden serpiyorlardı. Yaşamın bağrında görünmeden serpilene, yaşamı o yüzden dayanılmaz-güzel kılan çift yüzlü bir ölüm simgesi gibiydiler: bilinmeyen bir uzaklıkta somut, ölçülebilir bir derinlik.

Küçük kız, onlara bakarken ürperirdi nedenini bilmeden. Kahverengi bir zaman parçasına kaçır, gözlerini yumardı. Ama gözlerini yumunca da güneşe doymuş kirpiklerinin önüne, derinlerden vuran kara benekler üşüşürdü.

Bir de soba vardı sahi! Hayatın ortasında. Sobanın yanındaki sedirde, irili ufaklı alacalı minderler.

Akşamın erken indiği günlerde annesi, babası ve küçük kız, o sobanın çevresine doluşurlardı. Yemekten sonra anne, bulaşıkları yıkarken baba, saatleri kurardı. Onlara tesbihlerden, ufak zillerden, boncuklardan ağırlıklar takardı. Her birinin birer dakika arayla çalmasını isterdi.

Upuzun sarkaçlarıyla dede saatler, guguklu dayı saatler, kapıdan girişteki teyze saat, hep birer dakika arayla, kendi kişiliklerine göre, öz sesleriyle zamanın geçtiğini duyururlardı.

Baba, depremlerden, beklenmedik büyük esintilerden korumak amacıyla, saatlerin çevrelerine cam geçirtmişti. Bir şaşmazlık aradığından değil, odayı, evi sıcak kılacak bir büyü yaptığından, saati umursamayarak bir anlamda zamanı aldattığından.

Küçük kız, sedirde annesinin ıslak entarisine başını koyup uyumadan önce saatlere teker teker kulak verirdi. Ama bir süre sonra ürker, kulağını annesinin dizine sıkıca bastırır, dışardan eve yüklenen acımasız yaşamın gelgitini duymamak için kendi kahverengi, içsel sessizliğine kaçar.

Bir akşam, annesini sedirde görmediğini anımsıyor. Minderler, örtü, her şeyi yerli yerindeydi ama annesi yoktu. Sonra da hiç olmadı. Ölüm, onun sedirdeki boşluğuydu işte, o kadardı: büyüleyici, esritici bir yanı olmadığını o gün anlamıştı. Bir şeyin birdenbire yerinde olmaması, ama aynı tiktakin sürüp gitmesiydi ölüm.

Küçük kız (üç dakika süreyle orta yaşlı bir kadının geçmişini yüklenen küçük kız) ağabeyinin okuldan çıktığını görünce koştu, gelip sıradaki eski yerini aldı, uslu oldu.

Mehlika öğretmen, kahverengi sessizliğine vuran dış sesleri dinledi:

— Ne kadar tuttu? Yetti mi verdiğim para?

Ana soruyordu.

Oğlan utandı:

— Beş yüz lira tuttu.

Ana, oğlunun yüzüne hemen bakmadı, cüzdanındaki bozukluklardan yol parası ayırır göründü.

— Ali'nin annesi dört yüz dediği de...

— Ama bir kitap daha varmış. Almanya'dan gelecekti. Parasını peşin verdim, adımı listeye yazdırdım, çünkü az sayıda gelecekti, dedi oğlan telaşla.

Yüzünde açıkça soramadığı sorunun kırmızılığı: Kötü mü etmişim?

Ama birdenbire değişti, yumuşak kahkahalara bıraktı kendini:

— Ah anacığım benim! Delirdin mi sen!

Oğluna sıkı sıkı sarıldı. Kendi sıcaklığını onda sınıdı, dölünün sürekliliğine şaşıtı.

Öylesine içten, arkadaşça bir sarılıştı ki, bir an ana-oğul aynı yaşta oldular.

Küçük kız, uzak kalmıştı.

— Ben de kitaplara bakabilir miyim abi? diye söze karıştı.

— Bak ama kirletme sakın, dedi ana. Sen de büyü, ağabeyin gibi çalışkan ol (oğluna göz kırptı) sana da kitap alacağız, defter alacağız, boya kalemi ney alacağız.

— Bu kitaplar var ya, dedi oğlan güvenle. Ortaokul süresince hep okuyacaktınız bunları. Okul bitene kadar.

— O güne ölmez sağ kalırsak.

“Şu kadının yerinden kalkması, çocuklarıyla birlikte bahçeden çıkması, yokuşu inerken ansızın tökezlemesi, yüreğini tutup yere yıklmasıydı ölüm, o kadardı.”

Ana, yandaki sırada oturan güzel giyimli kadına (öğretmendi herhal, elinde bir defter var,) bir açıklama yapma gereğini duydu.

— Geciktik de, dedi usulca. El diyarından yeni geldik. Oğlanın okul nakil işi sürdü biraz.

Mehlika öğretmen, kahverengi sessizliğinden çıktı; bir yıl süreyle yağ kuyruklarında, tüpgaz kuyruklarında, sabun tozu kuyruklarında edindiği komşukadın sesiyle avuttu onu:

— Üzülmeyin efendim. Her yıl, geç gelen öğrenciler olur malum. Ötekilere çabuk yetişirler.

— Bilmem ki, dedi ana.

Kaygıyla göğ baktı.

— Bizler okumuş değiliz de.

Sonra kendisiyle dostça söyleşen bu kentli öğretmene çok ama çok önemli bir giz verircesine eğildi:

— Leylekler de çoktan göçtü, dedi, çoktaaan.

Hangi ses tümcesi daha önceydi?

O an bir cep radyosundan, Nikolaki'nin mahur saz semaisi yükselmişti çünkü.

Saz semaisi yükselirken, yüreklerin derininde unutulmuş, ellerin ucunda beklemiş, gözpınarlarında birikmiş bir tortuyu da seyreletti, yüzeye doğru zorladı.

Önce Mehlika öğretmenin sırtına bir yıldır yoksun kaldığı kalın geçmişli Temmuz güneşini giydirdi.

Erenköyü'nde bir bahar gecesi... Ateş böceklerinin cızırtısından başka ışık yok. Bir delikanlıyla elele denize doğru yürüyor. Bir ara duruyorlar, olamaz bir şeyi gözlercesine bakıyorlar göğ. O anda birlikte baktıkları için olamaz gibi gelen bahar göğüne Erenköyü'nde.

Saz semaisi inceldi, inceldi ama etkisi değişmedi. Sanki hoyrat bir el, geçmiş karıştırmış, kurumuş lavanta çiçeklerini sermişti gözler önüne.

Semainin son ışıklarında kendine göz attı Mehlika öğretmen. Az ötedeki kırık taşlara dolmuş yağmur sularında görünüsünü inceledi.

İnce bağcıklı rugan bot giymiş, şemsiyesini bir kraliçenin asası gibi taşıyan bir kadın gördü dalgın suda. Ekose astarlı pastel yağmurluklarla, yün şapkasının bir ton açığı bir fularla, uçuk ama pahalı bir kokuyla bütünlenen bir inceliği vardı gördüğü kadının. Yoksa burnu kemerliydi, bacakları kalındı.

Bazı yabancı kadınlarda, bazı öğrencilerinde birdenbire algıladığı, etkisinde kaldığı dişilik yoktu bu kadında. Daha çok, tükenmeye yüztutmuş bir soyun, genç kuşaklara uzak düşen bir kültürün savunucusu gibiydi.

“Değişmez kalıplarla düşünen, ortak imgelere sığınan bir kalıntı! Erenköy sözcüğünün çağrışımını Erenköyü'nden ayıramayan düşçünün biri!”

Bir yıl süreyle kiremit renkli beton yığınlarından, kuru ağaçlardan, çamurlu toprak yollardan geçerek bir yeri bir başka yere bağlamayan istasyon köprülerinde yürümesi, her akşam, bir karabasan karanlığından, artık yankısı bile kalmamış eski Göztepe'ye, bomboş evine, yağ paketlerine, sabun tozlarına, böcek ilaçlarına dönmesi bunun cezası değil miydi?

— İyisiniz ya hanım? Neyiniz var?

Ana, ayağa kalkmıştı, kızının paltosunu ilikliyordu.

— İyiyim efendim, dedi Mehlika öğretmen kırık bir sesle.

— Eh bize alasmarladık, dedi ana. Belki gene görüşürüz. Belki siz okutursunuz bizim oğlanı, kimbilir.

— Güle güle efendim... Belki.

Karanlık bir geçmişe doğru. Hızla yol alarak...

Bir yıl önceydi.

Dudağının üst köşesi uyuşmamıştı daha, sesi de kendi sesiydi.

Sözcüklerle kabuğun altındaki anlam arasında kopukluk yoktu.

Daha nice genç kışlar, öğrencilerine açıklayacak, anlatacak, onları dışarda sürüp giden korkunç gürültüden, keşmekeşten, ölümden koruyacaktı.

Konuşacaktı onlarla, birlikte forumlar düzenleyeceklerdi.

İstediklerini sorsunlar, istediklerini söylesinler, öğremsinler.

(Aman yalnızlığa düşmesinler!)

Geçen yıl bu mevsimdi.

(Yalnızlıkla savaşsınlar!)

Geçen yıl bu mevsimdi. Forumdan sonraydı.

(Geçmişle kültür bağıını yitirmesinler!)

Şimdi şu kadının çocuklarıyla çıktığı kapıda duralamıştı. Bakmıştı. Gözlerine inanamamıştı.

Murat ile Selma (en iyi öğrencileri) kapısı tam kapanmamış bir ekip arabasındaydılar. El salladılar.

“Durun!” diye haykırdı Mehlika öğretmen. “Durun diyorum size!”

“Araba yokuştan indi, o kadardı.”

“Durun!”

Koşuyordu. Çantasını fırlattı önce.

Sonra şemsiyesini. Soluk soluğaydı.

Araba görünürde yoktu artık.

“Soracak bir şeyiniz varsa bana sorun! Bana!” dedi son ke-
re duyduğu kendi sesiyle. *“Bana sorun diyorum!”*

Ders zili çalıyordu.

Demek yirmi dakika! Topu topu yirmi dakika! Bir bütü-
nlüğü, bir yaşamayı, bir kişiliğin artık ikiye ayrılmış parçaları-
nı toparlamaya, hepsini... bir yirmi dakikacık...

Bir beden anımsamasıydı bu, uzundu, gerekiydi.

Mehlika öğretmen saçlarını düzeltti.

Defterine, kargacık burgacık yazısına, günün tarihine, gü-
nün konusuna baktı.

Sattıkları hep meta-ı candır

Aldıkları sûziş-i nihandır

“Demek bugün konumuz yine *Hüsn ü Aşk*.”

Oyun

Ceren'e

— Sen hiçbir şey görmedin, birşeycikler duymadın ki, dedi Gülsün. Ben balkona tırmandım, içeri baktım sen resim yapıyordun. Bütün gün resim yaptın, başını bile kaldırmadın, bahçeye bakmadın. Beni görmedin. Sana baktığımı. Ben hep sancı çekiyordum sen resim yaparken.

— Öğleden sonra bir ara pastaneye gittim, dedi Sevgi. Resmi bıraktım, sana pasta almaya gittim.

— İşte benim kız da o sırada doğdu, alındı içimden, dedi Gülsün.

Yazbaşında bir ikindidir. Birazdan yumuşak bir esinti çıkacak, boğucu sıcaklığı dağıtacak, akşam çökerken de karşı yamaçtaki iğdenin dağınık, baygın kokusunu getirip balkona bırakacaktır.

Taşlar ıslaktır. Sevgi biraz önce balkonu yıkamıştır.

Saksılar –fesleğen, küpe, sarmaşık, begonya– konuşmalar arasında tazelenmiş bir ıslaklıkla, arasına hep birlikte korkarak oyundaki yerlerini usulca almaktadırlar.

Balkonun duvarında alacalı bir kedi uyuklamaktadır. Hırıltısı duyulur.

Güneş, oyunun canlı-cansız bütün kişilerini sarmalamaktadır.

Radyodan Bob Dylan'ın bir şarkısı yükselir:

*“Kişi kaç kere göklere kaldırmalı başını
Göğü görmezden önce?”*

Gülsün: Beş yaşındadır. Kırmızı çiçekli beyaz basmadan, omuzdan askılı bir entari giymiştir. Başında, plastik mantarlarla süslü bir hasır şapka, kucığında kırmızı plastikten çarşı-işi bir çanta vardır.

Başını öne eğdiğinde, şapkasının gölgesinden sıyrılan çıplak, saydam omuzları, kaburgalarındaki çukur kanat gölgeleri, ince, sarı tüylerle kaplıdır.

Bebek: Yeşil gözlü, uzun kirpikli bir bez bebek-tir. Sık yıkanmaktan, gözlerinin yeşili, dudaklarının alı ve Gülsün’ün entarisinin kumaşından yapılma etekliği solmuştur. Yırtık dizlerinden, bezin altına tıkmış naylon çorap tomarları görünmektedir.

Gülsün oyun sırasında bebeği öper, koklar, pışpış-larken, gecedен kalma kara bir düştен gündüzün kıyı-larına vurmuş düşsel bir yaratık gibidir.

Sevgi: Otuz beş yaşlarında, yalnız yaşayan bir ressamdır. Bu özel günde bile artık ikinci bir deriye dönüşmüş kot pantolonuyla damalı gömleğini giymiştir. Ayakları çıplaktır. Aklaşmış gür, kıvrıkcık siyah saçlarını gümüş bir tokayla tutturmuştur.

Mahalleye taşındığı gündenberi evkadınlarıyla kaynaşmadığı, günlere gitmediği için, hele evine her saatte girip çıkan erkek arkadaşları yüzünden komşu-ların gözünde ne idüğü belirsiz, uğursuz bir kadındır, belki de sinsi bir ayartıcıdır, kimbilir.

Gülsün, oyun süresince kimi zaman dişileşip bil-giçleşerek, kimi zaman silahlarını bırakıp çocukça so-kularak bu yadırgı kadını sınar:

— Bütün gün oydular içimi, inanmazsın. Küçük kahval-tı bıçaklarıyla kazıdılar. Bembeyaz gömlekler giymişlerdi. Te-levizyondaki genç doktorlar. Bir de hastabakıcı. Bana “Bağırın hanımefendi!” dediler, ama ben bağırmadım, dişimi sıktım.

— Bağırsaydın, diyerek oyuna girer Sevgi. (Ciddidir.) Bağırmak, doğumu kolaylaştırmış derler.

— Ben dayanıklıyım, annem gibiyim ben, bağırmam. Ama artık tövbe. Doğurmam bir daha, bu son. Kızım da bıktı bebe bezi yıkamaktan (Kucağındaki bebeği okşarken, eli kendi koluna kayar.)

— Kemal bey yetişemedi demek doğuma? Telgraf çekmiş-tik hani?

— Gelmedi Kemal. Alaman'da kadın-kız bol... Kalkar gelir mi? İçkisi kumarı... Zaten kız doğurduğumu bilsin istemem. Kız da bakarsın hiç yanıma uğramaz bir daha.

Sevgi, güç bir soruyla büyütür oyunu:

— Para işini ne yaptın peki?

— Kemal göndermeyince anneme gittim, birlikte çarşıya çıktık. Bir altın bileziği vardı zavallının, onu bozdurttuk. Sonra bebeğe yaşam sigortası yaptırıp eve döndük.

Gülsün, bütün soruları bir metin okurcasına, aynı iniş-çıkışsız sesle yanıtlamaktadır.

Sevgi tedirgindir, çocuğu kapalı oyun alanının dışına çağırır:

— Biliyor musun, ben de senin yaşındayken kendimi evli sanırdım. Tıpkı senin gibi. (Güler.)

— Kemal'le mi?

— Yok canım, Kemal değil, başka biri. Şimdi adı aklıma gelmiyor. Unutmuşum.

— Nasıl bir adamdı? Kemal gibi huysuzun, ahlaksızın teki miydi?

— Değildi, der Sevgi dalgın dalgın. Beni çok sevdiğini söyledi, çok anlayışlıydı.

— Öyleyse neden boşandın? Yoksa boşanmayı *seninki** mi istedi?

* *Seninki*: Gülsün, kadın konuşmalarından kaptığı sözcükler içinde özellikle bunu yerli yerine oturtmuştu, olanca ürkünçlüğüyle kavramıştı. İkinci kişinin istencini yadsıyan, bildiğince yoğuran, silip kendi istencine katan, hiçbir direnme hakkı tanımayan derebeyi gücü. Yüzler, kılıklar, kültür düzeyleri, sınıfsal seçme değişse de SENİNKİ aynı kalıyordu. Kendisine atalarından geçen tartışılmaz haklara ince uygulamalar getiriyordu olsa olsa.

— Çayları getireyim o arada düşünürüm, der Sevgi. Sen de kızını uyut.

Sevgi, mutfakta fincanlara çay doldururken durdu. Fincan kaydı elinden, düştü, taşlarda parçalandı. Yanan elini musluğa tuttu. Pencereden dışarıya, uza-yıp giden yola daldı. Mutfak, güneş yüklü bir sessizlikte yüzüyordu.

Kendini genç bir adamla bir orman yolunda yürürken gördü. Kar altında. Havaya buğu halkaları üfleyerek yürüyor, gülüşüyor, tartışıyorlardı. Tahta bir masanın başında oturuyor, çay içiyorlardı. Durup dururken öpüşüyorlardı.

Bu uzaklıktan iyice gözlemleyebiliyordu iki genci: ormanın güzelliği mi, günün tazeliği mi, kar mı, öpüşme mi, hangisiydi sahici? Hangisiydi yanılta?

Geniş omuzları, yanık teni, beyaz dişleri, iriyarılığından beklenmeyen çocuksu bakışlarıyla ilk kocası. Evlenebilmeleri için yüksek okuldan vazgeçmiş, bir futbol takımına girerek zengin ailesiyle bozuşmayı göze almıştı. Bir süre, çevrelerini saran düşmanca havaya, yoksulluğa birlikte karşı koymak yetmişti. Hele:

“Nereden çıkarıyorsun ilerde anlaşılmayacağımızı? Seni bu halinle, böyle oluşunla seviyorum. Söyle nereden...” derken Sevgi’nin saçlarını tutkuyla kavrayışı.

Kış görüntüsü, kar, orman imgeleri birden çürüdü. Yerini, geniş bir yatağın iki ucuna ilişmiş iki yabancıya bıraktı:

“Anlaşmıyoruz peki, ama seviyorum seni. Değişmelisin, anlamıyor musun? Değişirsen, düzelirsen, mutlu oluruz. Çocuk değilsin artık, sorumlu bir kadınsın, benim karımsın.”

“Bugün çalışmasan olmaz mı yani?”

“Saçını yaptırtmasan, böyle doğal akışıyla insin omuzlarına.”

“Kitap mı okuyorsun yine? Ne anlarsın şu kitaptan bilmem...”*

* Zorbalık yerine sevecenliği deniyordu.

Hep aynı anlamda tökezleyen ilişkiler: Sen, sen olmasan.

Değişen görüntüde aynı genç kadın, başka bir evin kapısından çıkmak üzereydi. Gece. Eğilip bavulunu alıyordu.

“Dur bir dakika! Dur diyorum!”

“Yürümüyor görüyorsun, ne yapsak boş,” diyor du genç kadın.

“Değişmen gerek, kendine çekidüzen vermelisin. Ona yaptığını yapamazsın bana, beni bırakamazsın, izin vermem.”

Akademi’den bir sınıf arkadaşıydı. Bir zamanlar çıkmaza giren evliliğinin sorunlarını kavrayan tek arkadaşı.

Şimdi kin saçarak önüne dikiliyordu işte, kapıyı tutuyordu:

“Gidemezsin diyorum! Sensiz yapamam!”

Kendini koyvermişti sonra, ağlamıştı; kusmuş, sızmıştı.

Sevgi, onun yüzünü sildi, taş gibi yatan gövdeyi yatağa taşıdı, yatırdı, üstünü örttü.

“Ne yazık,” dedi kendi kendine yüksek sesle.

“Verebileceğim başka hiçbir şey kalmamış.”*

— Peki *senin* adın neydi o zaman? der Gülsün böğürtlenli pastaya uzanarak.

— Evlilik soyadım mı?

— Asıl adın canım, küçüklük adın. Benimki nasıl Gülsün, işte o adın.

— Bilmem, unuttum o adımı.

— Ben hiç boşanmayacağım. (Gülsün’ün sesinde belli belirsiz bir karşı çıkma vardır.) Ben kocamın dizinin dibinden ayrılmam. Ona sıkı sıkı sarılırim. Anam gibi, “Öff yeter artık,

* Bu ilişkilerden geriye iki koltuk, bir sedir, bir kürtaç, bir pikap, bir kolon spazmıyla bir gastrit kalmıştı. En önemlisi de, çocukla oynadığı oyun sırasında zaman zaman yırtılan, ısıltıları içeri alan bir zırh: bedenini bu sıcak yaz gününde merhem gibi saran o soğukluk.

gene mi?" demem ben, "Belim ağrıyor, dayanamıyorum gayri!" deyip kıştı devrilmem yatakta.

— Annen çok yoruluyor. Her gün temizliğe gidiyor evlere, kolay mı?

— Olsun... Kadın dediğin kocasının sözünden çıkmaz. Kocasısı da onu sever karşılığında, gözetir, maaşa bağlar. Erkek dediğin sever de, döver de. Babam bizi sevmeseydi, arasına badana-boyaya gittiği evlerdeki o zengin, güzel kadınlardan biriyle kaçıverirdi, di mi?

Sevgi susar. Çayını içer. Suskunlukta, birbirlerini kaçamak bakışlarla süzerler.

Gülsün'ün dudakları böğürtlen kızılina boyanmıştır. Avuçları, çay fincanının kıyısı, krema lekeleriyle kaplıdır.

Sevgi'nin konuşmadığını görünce hınzırca üsteler:

— Kocama çeşit çeşit pişiririm ben, böğürtlenli pasta da yaparım, böyle hazırından değil hem, kendi elimle yapar önüne koyarım. O da beni sever... İstedğim her yere yollar o zaman.

Sevgi birdenbire, çocuğun, içinde hazırlanan bir soruya doludizgin gittiğini sezinler. Susmakta direnir.

Gülsün çözülür o zaman, gözleri dolu doludur:

— Sen cehennem ateşinde yanmıycan, di mi?

— Nerden çıkardın bunu?

Sevgi fırlar, çocuğu kapar, kollarının arasına alır onun böğürtlen, krema, buzlu-çocuk-yanağı kokusunu içine çeker:

— Nereden çıkarıyorsun bunları canım benim?

— Babam dedi ki, dedi ki... Sen hem kısrırmışsın, hem boşanmış kadınmışsın. Babanın yanında oturmuyormuşsun, istemiyormuşsun. Böyle yoldan çıkmış kadınlar, cehennem ateşinde yanarlarmış.

Sevgi, oyunun kuralları gereği, içinin yandığını gizler:

— Baban haklı, katı biraz ama doğrucu hiç değilse. Bana göre yapılmamış, benim için düzenlenmemiş bir dünyada yaşıyorum, o doğru. Peki annen ne diyor?

— Babam beni sana göndermek istemeyince, anam karşı çıkıyor. "Ne kötülüğünü gördük kadıncağızın?" diyor.

— Şimdi bak canım. (Sevgi çocuğu öper) Bunları ilerde konuşuruz seninle. Okula gittiğin zaman, okuduğun zaman.

— Ben okula gidersem çocuklarıma kim bakacak? Babam zaten beni okula göndermez, evlendirir. Ben de şimdiden Kemal’le evlendim ya.

— Her neyse, bunları sonra konuşuruz. Sen eve gecikme. (Duralar) Belki gecikersen bir daha göndermezler.

— O zaman özler misin beni?

— Çok, (Sevgi, sesinin titrememesine özen gösterir.) Ya sen?

— Ben de. Çok.

Gülsün kapıya doğru yürürken döner, sorar:

— Sen yoldan çıkmadın, di mi? Valla mı? Hem kedin var senin. Kediye sen doğurdun, di mi? Onu besliyorsun, sevap işliyorsun, her sabah aspirin yutturuyorsun ona, ben gözümle gördüm.

Sevgi, çocuğun yanaklarından süzülen yaşları siler:

— Saçmalama bakalım. Ben böyle yalnızken mutluyum. Yanacağım falan da yok. Hadi koş şimdi!

Gülsün gitmiştir.

Kedinin hırıltısı sürmektedir.

Akşam çökmüştür.

Sevgi, tuvalin üstünü açar. Bir süre resme baktıktan sonra çay fincanlarıyla pasta tabaklarını mutfğa götürür.

Resimde Gülsün’ü görürüz. Elinde, tepedeki turuncu güneşle yarışa girmiş mor bir balon vardır. Güneş ile balon öne doğru yürüdükçe, Gülsün’ün arkasındaki cekondular uzaklaşmakta, ufalmaktadır.

Gülsün, resmin ucuna gelir, durur.

Bayırdaki Ilgım

*Bu öyküdeki kişiler, yerler, tarihler,
gerçekle ille de bağlantılı değildir.*

Ne çok fotoğraf çekilmiş o gün! Birinde, balkonda çay içiyorum. Bir başkasında sedire oturmuşum, gözümde gözlük, pantolon paçası bastırıyorum galiba. Yarım saat sonra bir bahçede çimenlere yangelmışım, bir kara kediye okşuyorum.

Boğucu bir yaz günü olsa gerek. Dört yıl öncenin bir Temmuz günü: fotoğrafların arkasında öyle yazıyor. Yüzlerde bir yağmur sıkıntısı okunuyor zaten. Fotoğraf çekirtmeyi hiç mi hiç sevmeyen, neden o genç kızın peşine takılmışım ki?

Anlaşılan, yeni aldığı fotoğraf makinesinin tadını çıkarmışsınız. Dolaşıp durmuşuz.

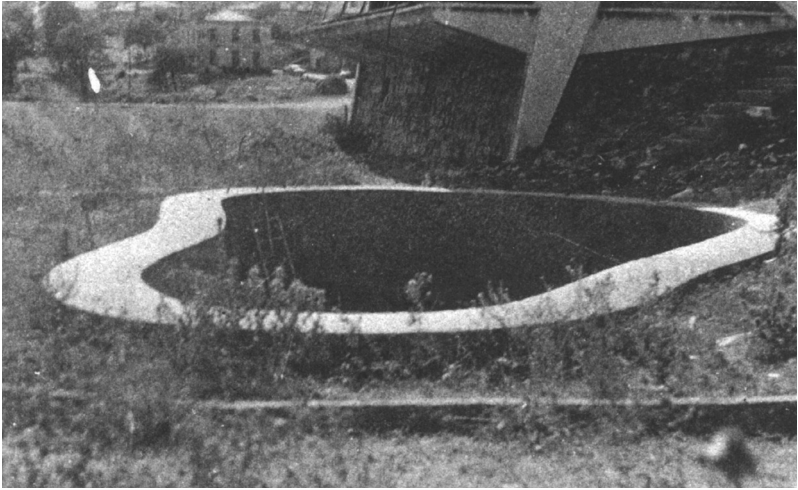
Birdenbire kavıyorum:

Bayıra birden vurduğumuzu. Genç kızdan, bu arada, kafamı nicedir kurcalayan yarım kalmış bir öykünün o gününü saptamasını istemiştin. Altı aydır bastırdığım, unutmayı denediğim, arasına diplerden koyu bir sızı gibi yüzeye vurmasını engelleyemediğim bir öykünün iskeletini.

Yaşarken öyledir ya, yazarken de öyledir. Hep “orta nokta”dır sözkonusu, açıklayıcı. Sonradan geriye dönüp baktığınızda, “Hay allah!” dersiniz, “demek bunca telaş, bunca hazırlık, bilincine varılmayan bunca çaba, sonu bu noktadan başlayarak hızlandırmak içinmiş, tüh!”

Öykünün ortasında, yandaki merdivenden indik, havuzun başına vardık. Havuz kumluydu. Gördüğünüz gibi bir de küçük merdiven indirmişler kıyısından.

İki çocuk; dudakları uçuklarla kaplı; sarı saçları kirden ya-
pağıya dönmüş bir kızla oğlan kardeşi, alttaki kovuktan baş-
larını uzatıp bizi ürküyle süzdüler. Fotoğraf çekmemizden iş-
killenmişlerdi sanırım. Ya da ana-babaları, yabancılardan uzak
durmalarını öğütlemişti. Ama bu öğüt kadar, evin geçmişteki
öyküsüyle kendilerinin katılacağı şimdiki öykü de derinden
etkilemişti onları. Her şey bir belirsizlik içindeydi o günlerde.
Çocuklara konulan yasaklar bile. 77 yazında.

Emlakçiye girdiğimde Muhtar (aynı zamanda emlakçilik yapıyordu) işinin başındaydı. İkametgâh belgesi mi ne hazırlı-
yormuş. Yanındaki şişman adamı bir yerden gözüm ısıırıyordu. Sonra buldum kim olduğunu. Filiz çayevinin kapısında gör-
müştüm, oradan hiç çıkmıyordu galiba. Temizlikçi kadınlara
gidecekleri evleri ayarlardı. Hemşerileri vasıflı-vasıfsız işçilere
inşaatlarda iş bulurdu. Kadınlar, “Kör Azmi” derlerdi ona (bir
gözü kördü), erkekler “Dayım” derlerdi. Bu seslenişin açıklayıcı
bir özelliği vardı: emmi kadar yakın değil gerçi yine de nesnel

inşaat *dayısı*ndan daha özel, daha yakın. “Dayım” bir tek işveren adamı olmadığından onların gözünde zararsızdı, güvenilirdi. Hemşerilerini kayırır, gerektiğinde onlara barınak bulur, borç verirdi düşük faizle.

Her neyse... Mart ayında soğuk bir gündü, ama adamın koltukları ter içindeydi sıkıntıdan olacak.

Muhtar başını isteksizce kaldırdı, baktı bana.

— Buyurun, dedi rastgele.

Soracağımı sordum.

İki adam bir süre donup kaldılar tek tek, sonra gözgöze geldiler, dayanıştılar.

— Bilemem ki valla, dedi Muhtar beni kuşkuyla süzerek. Beşiktaş’a Tapu Sicil Muhafızlığına bir uğrasanız, daha sağlam bir bilgi... Hem neden öğrenmek istiyordunuz?

Besbelli yanlış bir zamanda gelmişim. Muhtarın tedirginliğinden, bu konuda oldukça bilgili olduğu ama bu bilgileri kendine saklayacağı anlaşılıyordu. Özellikle Kör Azmi’nin yanında. Haklıydı. Nedenini sonradan öğrenecektim.

— Sağolun, dedim çıkarken.

— Gülegüle, iyi günler, dedi.

Komşum, yalnızmış. Kocasını bir iş gezisine çıkmış yine. On gün falan gelmeyecekmiş. Akşamın erken indiğinden yakındı, “Bahar gelmeyecek mi bu yıl?” dedi usançla. Oysa bahçesindeki bademler çiçeğe durmuşlardı bile. Ağaçlara asılı kalan bu sis, içini sıkıyordu belki. Sabahları ağlayarak uyanıyormuş, gün boyu gizleneceği bir oyuk arıyormuş. “Toplumsal dışına mı düştüm ne?” diye bir soru daha sordu. Belki de yaşdönümü belirtileriymiş bunlar. Ama yalnızlık artık ağır geliyormuş.

Söz, dönüp dolaşıp açıklığa, oradan kırlara bayırlara, derken yarım kalmış yapıya geldi.

— Güzel mi sence? dedim. Buralarda herkes pek beğeniyor, çağdaş bir masal gibi dillere düştü.

— Bitseydi, beğenen az olurdu kuşkusuz, dedi arkadaşım her zamanki akılcılığıyla. Şimdi kendi düşleriyle tamamlıyorlar yapının eksiklerini. Yarım yamalaklığında kendi yaşamlarının bir özetini görüyorlar.

— Ben, kendi adıma, el üstünde tutulmuş, sevilmiş bir kadın için yaptırıldığını sanıyorum, dedim.

Düşümü eleverdiğimi anlar anlamaz, sustum.

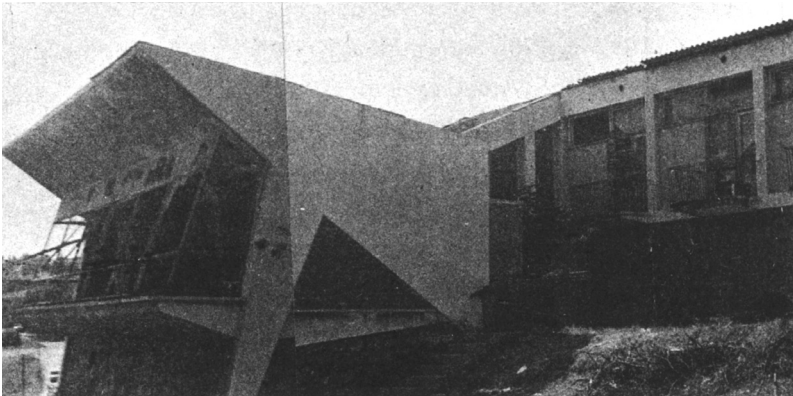
— Önü asla kapanmayacak bir bölgede, diye kendi düşüyle katıldı arkadaşım. Haklısın, villa olarak düşünülmüş ama 1960'ta hazine arazisinde olduğu anlaşılnca, yapımı durdurulmuş.

Delikanlı, bir arkadaşımın nişanlısıydı. Cin gibiydi. Bir öğretmen üyesi. İstanbul'da mimarlarla doktorların hangi semtlerde oturduklarını, işyerlerini hangi semtlerde açtıklarını araştırıyordu. Sonuçta, önemli bir sosyal eğilimler tablosu çıkacaktı ortaya. Yolu sözkonusu yapıya da düşmüş.

— Bence gece kulübü ya da kumarhane olarak düşünülmüş, dedi kesin bir sesle. Mutfak bölümünü gördünüz mü? Ne kadar geniş... Sonra o barlı bölme... Şu dizi dizi balkonlara bakın. Villa olamaz tabii. Olsa olsa seçkin dostların kumar oynadığı, anahtar alıp kaçamak yaptığı bir sığınak olabilir. Gözden ırak.

Delikanlı, bilmediği yaşama biçimleri üstüne fikir yürütebilecek kadar akıllıydı, okuması da yeterliydi, yine de deneyimden yana yetersiz geldi bana. Başka konulara geçtik.

Tam, öyküyü hepten unutmuştum ki, geçende babamın bir arkadaşına rastladım. Emekli bir yargıç. Çoktandır görüşme-

miştik. Yaşlanmış. Pantolonu, yassılmış kalçalarından dökülüyor: yürürken, ayaklarını sürüyor. Beni güçlkle tanıyabildi. Hangi okulu kazandığımı sordu. Evliyim, dedim. O zaman da nerede oturduğumu sordu. Bir gün bize uğramak, anılarını tazelemek istiyormuş.

Nerede oturduğumu söyleyince köpürdü:

— Bizim M.'nin garsonyerinin olduğu semtte, ha? diye suçladı beni. Zaten herifler bu tür gizli kapaklı işleri yürütemek için hep bizden uzaklara kaçarlardı. Sanki biz, bin yılın dürüst bürokratları yutuyoruz. Rezillik canım...

Emekli Yargıç, yargılama görevini emeksiz olarak sürdürrebilmek için geçmişte yaşamayı seçmişti. Bana doğru bir bilgi aktaramayacağı belliydi. Üstelik bimeddiğim *bir konuda*, hakkının yendiğine inanıyordu. Yani önyargılıydı.

— Bekleriz, dedim, ama evin adresini vermemiştim.

Evin öyküsü, usulca gerçekdışına taşıyordu. Söylentiler bir-biriyle çelişiyordu, ama “birbirini tutmayanlar kuralı,” burada da geçerliydi: söylentilerin biri yalanlanınca öbürleri gerçek sayılıyordu.

Tek değişmez, yapı sahibinin M. bey olduğu ve ileri görüşlülüğüydü.

İleri görüşlülük, öyküde çeşitli anlamlarda kullanılacaktır.

Birincisi: yapı sahibi, kent kalabalığının o günlerde ulaşamadığı, yıllar boyunca da ulaşamayacağı bu kırık alanı görebilmişti. İleriyi görmenin uzağı görmekle içiçe işlediği yıllardı 1950'ler. Esnaf, uzun süren bir uykudan uyanmıştı. Cebindeki para da uyanmış, sokaklara, apartmanlara dökülmeye başlamıştı.

Öte yandan, taş toprağı altın büyük kentlere vasıfsız bir iş göçü başlamıştı.

M. ve öbür parti-büyükleri, kendi elleriyle hızlandırdıkları bu büyük akıştan kaçmayı, lahmacun, döner, pide kokularından kurtulmayı, rahat soluk almayı düşündüler. En elverişli bölgeler, top alanları, mesire yerleriydi: Kilyos... Topağacı. (1958'de Topağacı, kırık dökük iskemleleri, tahta masalarıyla bir kır kahvesiydi yalnızca; Nişantaş-Şişli yöresinin seçkin okullarına giden kızlı-erkekli dilbilirler kalabalığının doldurduğu,

ders çalıştığı bir kahve. Onlar da babalarının yolundan gitmiş yani ileriye görmüşlerdi. Kısa sürede kahveden, iki yana doğru uzayan yepyeni bir semt doğdu. Geceleri perdeleri çekilmeyen gizlisiz saklısız geniş katları, kumar partileriyle, saygın aile yuvalarının bir üst katındaki gizli-kapaklı buluşma evleriyle. Bu mahalle-kulübünde içli dışlık katlanılmaz boyutlara ulaştığında, kimilerinin gözleri demek daha ileriye görmüştü.)

Ama ileri görüşün hep yataylamasına işlediği söylenemezdi. Bir önceki dönemin, CHP'nin kartal-yuvası geleneğini sürdüren, bu kere Dragos yerine Kalender'e çekilen bir avuç kodaman vardı. Tepeler kapatılıyor, villaların çevresine kimsenin aşmayı göze alamayacağı görünür-görünmez çitler çekiliyordu.

İleri, durmadan daha, daha ileri!

— Başlangıçta biz onu şarkıcı sanmıştık, dedi berberdeki kadın.

Aynanın önünde renkli dergiler duruyordu. Gözlerini aynadan ayırmadan konuşuyordu.

— Başlangıçta onu şarkıcı sanmıştık, evet. Kendisini uzaktan tanırdım. İyi bir ailenin kızıymış dediklerine göre. Cıvıl cıvıldı. Hiç unutmam, nişanda, saçlarının kendiliğinden öyle parlak, altın sarısı olduğuna hiçbirimiz inanmamıştık. Sonra boyatmış. Koyu kestaneye hem. Beli kalınlaşmış. Tavırlarına bir bayağılık gelmiş. Sonraları tabii, ondan ayrıldıktan sonra. Geçenlerde oğlu yaşında bir kabadayıyla evlenmiş dediler. Kocası yaşında bir de kızı var. Ayıp canım.

— Şarkıcıydı tabii, dedi arkadaşı. M. onu bir gazinoda mı, otelde mi nerede çalışırken görüp beğenmiş. Biz bir filmde gördük kocamla, yıllar sonra. Oğlanı baştan çıkaran şarkıcı rolündeydi. Fransızca şarkılar söylüyordu. Saçlarına meç yaptırmıştı galiba.

— Canım filmler de bozuldu, dedi Birinci. Eskiden gerçek yaşama tıpatıp benzeyen duygulu filmler yapıldı.

Berberin renkli bir uçurtmaya çevirdiği başını elledi, yaldızlı kâğıtlara dokundu:

— Öff, dedi, bu iş de çok sürecektir. Daha duş alacağım.

— Görüşüyor musunuz M. ile? diye sordu Birinci.

— Yok canım. Davalardan sonra bir soğukluk girdi aramıza. Eski dostlarından çoğuyla görüşmüyormuş dediler. Düşün artık, villa bile yarım kaldıktan sonra...

İki kadın, o gece bir ortak dostlarına yemeğe çağrılıymışlar kocalarıyla birlikte. Ama eve değil de köşedeki ünlü kulüp-restorana. Ne giyeceklerini konuştular bir süre. Berber arabesk kasetini öyle açmıştı ki konuşmalarını dinlemekten vazgeçtim.

İkincisi: yapı sahibi, yalnızca ileriye ve uzağı görmüyor, geleceği de görebiliyordu. Bir iktidarın *önemli adamı*'yken çöküş gelip çattığında yalnızca "bebek", "köpek", "ödenek" gibi uzaklı davalarla halkın karşısına çıkmayı başarmıştı. Uyaklar unutulduğunda, kendisi de unutulmuştu. Halkların belleği zayıf olur derler ya, doğruydu.

Artık daha da ileriye görececek hali kalmamıştı. Yüreğinin iktidarında bir boşluk belirmişti.

Bu satırların yazarı, havanın yağmur sıcaklığıyla yüklü olduğu o Temmuz ikindisinde, bir an geniş camlara baktığında M.'nin düşünü düşündü. Şöyle dedi:

— M. bir gün akşamı birdenbire büyük bir yorgunluk duydu. Başına cam bir fanus geçirilmiş gibiydi. Işıklar erkenden yakılıyordu. Solgun ışıktaki bir kadeh konyakla algılarını parlatmayı denedi. Birkaç tıptırtı duydu derken. Bitişikteki kahvenin tentesine birkaç yağmur damlası düştü. Islatmayan, uzun süreli yağmur damlaları. İşte o anda belki de o günlerin bir Amerikan filminde gördüğü şu çatıyı özledi: yoksa bir uçanhalı tadını mı desek.

Kapıdan birlikte gireceği kalkık burunlu, çocuksu bir sarışın. Kısacık saçlı, dudakları dolgun.

İskarpinlerini fırlatıp atacak, kürk atkısını yerlere bırakacak, geniş camların önüne gelip duracaktı. Yağmur boşandığında, birlikte camdan dışarı bakıyor olacaktardı, şömineyi yakıp sıcak şarap içeceklerdi. Sonra ılık, yapışkan bir gelgite bırakacaklardı bedenlerini. Sonra ılık havuza, çırlıçıplak.

M. her zaman her sevdiği kadına dediği gibi ona da “biricik”, diyecekti, “en”, “tek”, “ilk”, “son” diyecekti.

Çünkü M. âşık olma duygusuna bir türlü alışamazdı. Hep “biricik”, “en” vb gibi pek inandırmayan, sevimli aşırılıklara kaçardı. Onun için kadının kendisi değil, çektiği yalnızlığın giderilmesi önemliydi, fotoğraflarda kolunda güzel çıkması kadının.

Ama bu arada, ne olursa oluyor, düşlere kan yürüyor, ilk günlerde dönemlerinin ışıltılarını saçan fotoğraf-kadınlar, evlilik biraz yaşlandı mı kilo alıyor, tırnaklarını yemek odasında kesiyor, çocuklarını olur olmaz azarlıyor, boyuna ağda yapıyorlardı.

G. hanım da öyle yaptı.

Temmuz ikindisinde patika, sararmış otlarla kaplıydı. Biraz ötede, caddede, inekler karşı kaldırıma geçiyordu, parselenmiş göğre uygun düşen alacalı inekler. BMW’ler, Mercedes’ler dolanıyordu ayaklarına.

Mezecinin camında kanada toniği, hazır işkembe kutuları, fransız peyniri, yugoslav sos paketleri duruyordu.

Patikadan bakıldığında, Kör Azmi’nin “villa-kondu”sundakiler görünmüyorlardı.

Önce yakın hemşerileri geldiler. Çocuklarını camların önüne oturttular, denklerini kapı önlerine serdiler.

Mutfaktan başladılar.

Çocuklara pisleyebilecekleri delikli taşları gösterdiler (he-lâ, bir taneydi). Tencerelerini, mis gibi tavalarını çengellere astılar.

Odalardan her biri beş aileyi, denkleri, şilteleri ve aygaz ocakları ve tüpleri ve çocuk bezleri ve uzun bembeyaz örtülerle barındırabilirdi.

Kadınlar, evlere temizliğe giderken çocuklarını kum havuzuna indirdiler.

Kimileri evde kalıp çocuklara baktı, komşu bostanlardan sebze, yemiş istedi.

Erkeklerin bazıları işten çıkarıldılar, köylerine döndüler. Kadınlarını da götürdüler giderken. En büyük oğlanı ailedekilere bıraktılar, götürmediler.

Yerlerine başkaları geldi can-şenliği denkleleriyle. Daha da uzaklardan.

Onlar da örtülerini, bohça bezlerini kaçak suyla yıkadılar, havuzun kenarına asıp kuruttular. Kaçak elektrikte paralarını saydılar, ceketlerini asıp televizyon seyrettiler.

Soğuk günlerde, çatlak, kırık camları bezlerle örttüler, delikleri tıkadılar. Sıcakta, kapıları ardına kadar açtılar. Patlıcan, biber kuruttular balkonlarda.

Herkes onların orada olduğunu bildi ama birbirine söylemedi, fısıldamadı.

Onlar da yeni gelenlere yer ayırmayı öğrendiler. Döşeklerini, çocuklarını azıcık yana çektiler.

Yarım kalmış ecnebi bir düştün, parlak, yerli bir ılgım yaratmaktı çabaları. Avadanlıkları yeterliydi.

Sonra bu öyküye iyice yerleştiklerini anlayınca ılgım bitti, yeni yollar düştü gönüllerine.

Yıllar sonranın öykülerinde gerçek yerlerini almaya gittiler.

bir doğum gününe

Zula

Edip'e

geldim demin
demin –iki saat önce–
ne önemi var?
her günkü yerimi aldım ya
çerçeve

Bir ad konsa bana, bu resme yani.
şöyle kırmızısı ve mavisi bol. Tercihan.
acıyı bilen eski ustalardan: Şeker Ahmet Paşa
Ahşap bir deniz hamamı. Başlıklı kadınlar.
uzun mayolu erkekler:
“L’homme qui savait nager”
İngilizcesini bilmiyorum, yoktu bizim
zamanımızda.)

karşımızda 11.30 vapörü
Moda’dan kalktı demin.
sahte yenilikler bunlar: Moda! Modaymış!
yok çok sesli Türk musikisi korusuymuş!
yok Kadıköy Halkevi, yok Sunar Sinemasıymış!
ne anlarlar bunlar!..

yine de uç dalı göğе uzanan
–masmavi–
bir vişne ağacı
–kıpkırmızı–
kalmıştır çocukluğumdan
buralarda bir bahçede.
–Mühürdar'ın kır kahvesi–
Yahya Kemal ve Nâzım beyler
Ne diyorlar?
“Bir lahzada bir pancur açılmış gibi yazdan...”
Hey gidi!

Resme girildi bile. Tepede bildiğımız gök.
Ağustos'un sekizi bugün. Sabah okudum
Cumhuriyet'te. Bâhur günleriymiş.
Lodos bulutlu bir gün.
Tek-tük kayaları resmin, bizi rüzgârdan koruyor.
Deniz kırçıl ve asabi.
Demin, her günkü kadınlar geldiler. İki saat kadar önce.
Kocalarını işe yollayıp.
Şimdi hantal, okşanmayı unutmuş kalçalarıyla
boyasız, uyku-şişkini gözleriyle güneşleniyorlar
karşımda. Tencere yemeğі kokuyorlar. Yağlı.
Hepsi sığmıyor çerçeveye.
Biri bacağın uzattı: tokyosu, resmin
öte ucunda kalmış. O sırada girdi.
Şu ağaç kendiliğinden girdi: yeşiliyle.

içlerinden bana gülüyorlar
beyaz keten gömleğime
–rüzgârda hırpalanan bir yelken–
uzun ince parmaklarıma
salgıladığım yalnızlığa
–kokusunu alıyorlar–
yoksa demin, yüzüncü midyeyi ayıklarken
avucumda duyduğum sızı neydi?
konuşmaktandı. Susmalıyım.

midyenin dirençli kıllarını yalazlatan
kan renkli, inatçı bir salgı
kovada yıkadım elimi
çıkmadı.
oysa ellerim neler unuttular, biliyorum.
neler çıktı
eski Altıyol kışları, kaydığımız kızaklar
eski Cevizlik akşamları, Todorî'de okşadığım kızlar
ellerim karı-koca uysallığında
peki o çizik neydi ki
çıkmadı?
konuşmamayı öğrenmeliyim
ama susamıyorum bir türlü
küçümseseler de

Sesim, bir balonla giriyor resme. Zulamı
usulca boşaltıyorum hikâyeye.
Resmin tabanına, kumlara yerleştiriyorum
bir bir. Bir sihirbazın sabırlı hüneriyle.
Önce biraz beyaz peynir, kavun, yani vazgeçilmez
çerezler. Sonra günün spesyalitesi:

Midye

Kızartması (tercihan natürel)
Dolması (kabuklar bulaşık teliyle ovulmalı)
Domatesli (domatesler diri olmalı, yağına kalmalı.)
Plaki (az patates, tek defne yaprağı, soğanı bol)
— Yaaa öyle mi beyfendi?
— Yaa hamfendi. Sakın un koymayın çorbasına

Bildiğiniz bütün otları koyabilirsiniz.
On dakikadan fazla pişmesin. Evet, bizim
hanım da sevmez çorbasını. Sizin gibi.
Yine de bir deneyin. Efendim, kadınlar
çocukları için pişirmeye alışıyorlar.
Çocukları bir gün gitse bile. Yine onlara

pişiyor yemekler. Ben her akşam kendim
pişiririm midyemi. Neden? Kadınlar midyeyi
tanımıyorlar, o yüzden. Tıpkı sizin gibi.

ben konuştukça
kıyı eskiyor
azalıyorum
resim bitiyor sanki

son ayrıntılar:
saat 13.00. Haberler.
Yerde çöpler var. Konserve kutuları,
güneşlenme hasırları, kopmuş oltalar,
havlular, güneşyağı
şişeleri, rüzgârın savurduğu kırıntılar.

son anda
haykırmak geliyor içimden:
siz midyenin kendi baharını bilir misiniz?
deniz lodosundan, deniz yeşilinden arınmış ekşi baharını?
yosundan, etten damıtılmış midyenin
doğumsuz, sidikli baharını
o bekletilmiş, pörsümeyen, şaşırtıcı
yumurta diriliğini?
gülebilirsiniz bir emekli Üsküdar delikanlısına
ama siz bu anlatılmaz şehveti yitirmeyi hamfendiler
bilir misiniz?

bunlar resme girmiyor!

Rus Ruleti

*(Hepsi, ikinci dönünün
başladığını seziyordu.)*

“Bir saatlik yemek molası!”

Otobüsten yorgun bir kalabalık döküldü.

Delikanlı, garajdaki çayevlerinden birine koştu, başını suyun altına tuttu. Cılız su şeridi, saçlarını koyulaştırarak aşağılara aktı, damalı gömleğinden içeri sızdı, sırtında karar kıldı. Delikanlı, ıslak, buruşuk gömleğini pantolonuna sokup düzeltirken aynada yüzünü inceledi. Hiçbir zaman açık vermemeli! Hiçbir koşulda.

Akan suyun o yapışık izlenimleri durulayacağını umdu: neydi o yerlere saçılmış fındık-fıstık-ayçiçeği, o naylon torbalar, bisküit paketleri, meyve kabukları. Koltuklardaki poğaça kırıntıları, tepeye gerilmiş daracık filelerde tangırdayan şişeler, çantalar, plastik çöp sepetlerine iliştilmiş, o kargaşada bile özenle ıslak pamuklara sarılıp kış saksılarına dikilmeye götürülen zakkum kökleri... Bunlar, adam olmaz canım! İçlerinde yok!

Hepsi yetmiyormuş gibi kargaşayı daha da koyulaştıran, dayanılmaz bir boğuntuya çeviren o arabesk şarkılar, sonuna kadar açılmış kasetlerde... Kimse de çıkıp “Kısın!” diyemiyor. Dese, hepsi sürücüyü tutar zaten. Kimin arabasına binse, onun düdüğünü... Uzun saatler boyunca kişiyi koltuğuna tutsak eden, yaşamayı bir vınlamaya dönüştüren o edilginlik. Havalandırması çalışmıyormuş otobüsün. E pes! Bu sıcakta! Bu ülkede yaşanmaz canım!

Yıkanınca, öfkesini, yorgunluğunu atmıştı biraz. Şimdi kıyıcı çakır gözleriyle, dalgın bir suda kendi görüntüsünü sevme-

ye doyamayan bir eskiçağ tanrısını andırıyordu. Aynada, tam arkasında, bir sokak ressamının çizdiği abartılmış, menevişli bir günbatımı.

Garaj çayevlerinde, lokantalarında otobüs kalabalıkları. Varanlarla, birazdan kalkacakları haber veren çığırtnan hoparlörler. Başlarını dizlerine dayayıp uyuklamaya çalışan bezgin kadınlar, ayaklarını altlarına alıp çevrelerini büyük bir ezinçle süzen yaşlı-belirsiz erkekler. Döğme dondurmacının el çabukluğunu, ucuz kolonya satanların büyüğü kutularını gözleyerek yaşamdan bir şenlik payı almaya çalışan bakımsız, kirli, sevilmeyen çocuklar.

Delikanlı, küçümsüyor bu sürüyü. “Geçici bir kalabalık iyi ki,” diyor. “Bir saate kalmaz, bir çocuk bulmacasının tahta kipleri gibi dağılır giderler. Bir el, yeni yüzlerle donatır bulmacayı, ama bizim gibiler için hep aynı yüzlerdir bunlar. Yazgılarına sahip çıkma gücü nerede? Nerde o bilinç?”

Sözgelimi otobüste yanında oturan yaşlı kadın, yol boyunca durmadan konuşmuştu. Hem de hiç yanıt beklemeden sürdürmüştü o tekdüze konuşmayı. Emanetçiye bıraktığı bavulları merak ediyormuş, onca bavul arasında bulunabilir miymiş, emanetçi o saatte orada olur muymuş, saat kaçmış, varmalarına kaç saat varmış... Çağdan habersiz bunlar, çağın hızından, teknolojiden. Takmayacaksın kafanı, yolunu bulup sıyrılacaksın aradan, kapağı yabancı bir ülkeye atacaksın.

Hadi o kadın neyse, yaşlı. Ya Osman? Birlikte Otelcilik’te okurlarken çok iyi öğrenciydi Osman, başarılıydı. İki yabancı dil biliyordu. Davransana be kardeşim, çağ bizi bekliyor. Okulu bitirdikten sonra iş bulamamışsan, bir iş yarat kendine. Giriş. Bak, kara cahiller bile yolunu bulup son model spor arabalar çekiyorlar altlarına. Yok efendim kazandığı ona yetiyormuş. Kaç kere söyledim. Gezdirdiğin grupta kadın oldu mu gözünü dört açacaksın. Güzel-çirkin demeyeceksin. Yabancı olsun yeter. Çünkü bu karı milleti başka ülkeye gitti mi orospular, kendi yurdunda yapamayacağını yapmaya kalkar. Yararlanacaksın işte. Oğlan kaytıyor. İletişim kuramadığı kadınla sevişemezmiş. Buna benzer bir laf. Kim öğretiyor bunları? İtalya’da sırf bu işle geçinen delikanlılar var ki erkeklik açısından bizim ayağımıza su dökemezler. N’aber?

Delikanlı gerinerek saatine baktı. Bu ağırlaşmış, işkembe, keskin sidik, kebab kokulu garajda lokma süremezdi ağzına. Yağsız birşeyler bulmalı. Son haftada aldığı o iki kiloyu atmalı mutlaka.

“Haydin bizim yolcular!” dedi yanından geçen sürücü. Yemeğini bitirmişti, dişlerini ucu yanık bir kibritle karıştırıyordu. “Hadi!”

Müzik kutusu açıldı:

Eski bir Alman evinde, loş, akşama hazırlanan çay kokulu bir ikindide, kapanık bir görkem yayıldı odalara.

Müzik kutusu açılıp da MATROSE’nin ilk notaları yükseldiğinde çocuklar sustular, kutunun çevresine çekildiler. Çok ama çok uzaklara gitmeyi düşlediler:

Dar sokaklar, beyaz evler, eşiklerde uyuklayan pijamalı ihtiyarlar, başları kara çatkılı kadınlar gördüler. Bir sabun, pelin, sakız kokusu duydular. Güneşte suya bastırılmış çamaşırlar, yine güneşte savruluyor, kururken, emdikleri kokuları içiçe geçmiş sokaklara, o sokaklarda yürüyenlere püskürtüyorlardı. Bu insanların çoğu yoksuldu ama nedense hepsi konukseverdi ya da öyle olmak zorundaydı. Oralarda hiçbir yabancı, aç, sevgisiz bırakılmıyor, sert domateslerden, kösnül şeftalilerden, küçük yeşil limonlardan, el değmemiş sevgilerden payını alıyordu. (İkinci Dünya Savaşı, Kuzey’e bol denizli Güneş şarkıları söz veriyordu: Matrose!) İhtiyar kentlerden kurtulacaklardı, nice tanrının kendini atıp can verdiği denizlere, o canın kalıcı maviye boyadığı uzak sulara, tanrı-kapatmalarının sürgüne giderken etleriyle kanlarıyla biçim verdikleri kara parçalarına varacaklardı. Nice yarı-ölümlünün bir aşk, bir kaçamak, bir yanılgı uğruna ölümlülüğü seçtiği kıyılarda bir halkların yarattığı düşleri kurmayı öğreneceklerdi.

Helga, Ahmet'e bir drahmi uzatmıştı:

— Bir gazoz. Tamam?

— Tamam, dedi Ahmet küçük-çocuk gülümseyişiyle.

Bu saatlerde orada Osman, Ercan, Ahmet bütün takım, Balıkçı'nın yerinde buluşmuşlardır. Tiril tiril siyah kazakları, beyaz pantolonlarıyla. Yanık tenlerine taktıkları altın zincirlerle.

Ahmet, köpeği Nalân'ı denize alıştırılmaya çalışıyordu. Kışın birlikte balığa çıkacaklar çünkü. Nalân'ı deniz tutuyor. Yaz bitti.

Dışsatımlık şile bezi giysiler, örgü işleri, deri şortlar savruluyordur boş yollarda, şimdi ıssız kalan çarşıda. Kürkler, kuzu postları, altın, gümüş takılar.

Birdenbire yükselen bir susku. Suskunun duyulmayan şarkısıyla barın küpeştesi denize açılıyor.

"Koyu yeşil, kıvılcık, tarçın şişeler, soylu bir ortaçağ kilisesinin renkli camlarını anımsatıyorlar," diyor Osman.

Çare yok. Yaz bitti.

Rıhtımda duran gezinti gemisinden iki üç nota yükseliyor: Matrose! Haydin gidiyoruz!

Aynı ailelerden, aynı deneyimlerden gelme ortayaşlı Avrupalılar, bildik sese uyup gemiye doğru yürüyorlar.

Kolları bacakları çok kalın bir kadındı Helga. Bir devanası demek daha doğru. Babası, ünlü bir Alman sanayicisiymiş. Soylu bir aileden. Kocasını İtalyanmış. Çok zenginmiş.

Helga, "Seni seviyorum," dedi kumsalda o gece sevişirlerken, "Seni seviyorum." Soluğu ve kolaltıları, çürük bir kent kokuyordu. Ama seviştikten sonra gövdesi tazelandı, yeni emdiği suyla serpildi. "Bir gün Roma'ya gelecek olursan..."

Delikanlı ceplerini yokladı. Pasaportu, parası yerli yerindeydi. Bu gece burada bir otelde kalırdı, yarın uçakla İstanbul. Otobüsü çekemezdi artık. Sonra Roma.

Delikanlı, bedeninin bir yerinde kalan Osman-yumuşaklığıyla düşündü:

Silah tüccarı falan olmasın adam: kocası.

Sonra, "Sirenlerin sesi bu, kulak asma," diyen Osman gel-

di gözlerinin önüne. Onun, “Ben uzaklığı dakikalarla, saatlerle değil kayıp giden toprak parçalarıyla ölçerim,” deyişi.

Ama canım, kişi, çağdaş olma düzeyine vardı mı, silkinmeliydi bu tür duygusallıklardan.

* * *

— Beni bırakıp gitme n’olur Mona Lisa, diye inledi Türkân.

Bu arabesk iniltiyi geçen yılın geçerli kadın seslerinden seçmiş, kendine kısa sürede yakıştırmıştı.

Mona Lisa ile Türkân, garajdaki çayevlerinden birinde oturuyorlardı. Güneş, batarken, altın bir toz serpiyordu ikisinin kirpiklerine. Bir kadın, emanetçiye doğru yürüyordu. Genç bir adam, az ötede muslukta yüzünü yıkıyordu.

Türkân, önemli günlerde giydiği siyah tergal etekliğiyle, yakası oyuk siyah ipek bluzunu, cancanlı siyah cepkenini giymişti. Mona Lisa’nın armağan ettiği sarı çakmakla kendisinin ikisine yolluk olarak aldığı (oysa Türkân gitmiyordu) Samsun sigaraları masanın üstünde, Türkân’ın ufak, siyah çantasının yanında duruyordu.

Sonuna kadar açılmış kasetlerden, radyolardan, televizyondan, ayrılık şarkıları yükseliyordu.

“Ayrılık yaman kelime,” diye mırıldandı Türkân. Mırıldanırken de gözleri yaşardı.

— Yine oynamaya başlama Türkân, dedi Mona Lisa sert bir sesle.

Mona Lisa’nın yüzü kemikliydi, bakışları da sertti.

— Saçmalama, diye diretti. Kaç kere konuştuk bunları...

Türkân, çayından bir yudum aldı, sigarasının dumanını bir film artisti gibi havaya üfledi çalımı:

“Benzetmek azdır ölüme...”

Mona Lisa’nın kızdığını görünce bastı kahkahayı.

— Ayyy n’apiyim valla elimden başka türlü sü gelmiyor...

İki şarkı tümcesi önce suskunluğundan, hüznünden iz bırakmamıştı. Gerçekten gülüyordu. İlk kahkahası yapaydı belki ama biraz sürdükten sonra sahici kıvamını almıştı.

Belki de kısacık (20 yıllık) yaşamına sığdırdığı olayların

yoğunluğu, baskısı (üvey ana dayakları, sarhoş koca dayakları, pavyon erkeği dayakları) bu duygu iniş çıkışlarını kolaylaştırıyor, bir anın ta tepelerinden bir batağın derinlerine çeke çeke sarsıntılara bağışık kılıyordu onu. Sonra yine doruklar. Yine çöküntüler. Gözyaşlarını hızla izleyen kahkahalar. Hangisinin daha sahici olduğunu kendi de kestiremiyordu Türkân; öyküsü çok anlatıldığı, çok yazıldığı için kendine bile artık yabancı, gerçek-dışı gelen bir öykü kahramanının kuşkuculuğuyla.

Alnında, kara saçlarının başladığı yere gururla yükselen pürüzsüz alnında doğruculuk vardı, gamzeli yanaklarında hınzırlık, davranışlarındaysa bir gözdağı.

Mona Lisa, içi yanarak baktı ona.

— Bunları bırakalım şimdi, dedi. Çocuğun var, yalnız kalmazsın. Hem oğlun büyüyor.

— Biliyor musun Mona Lisa, daha önce söylemiş miydin sana? dedi Türkân. Hani kız-kıza gibi konuştuğumuz zamanlarda söylemiş miydin, ben, ayıp valla billa ama ben var ya, çocuğumu unutuyorum görmeyince. Ancak yanımdaysa aklıma geliyor.

“Garibim,” diye düşündü Mona Lisa ama duygulandığını belli etmedi. Hoyrat ellerin savurduğu bu kızcağızı yeni kötü rüzgârlardan nasıl korumalı?

— Biliyor musun Mona Lisa, ben var ya, diye sürdürdü Türkân, sen o herifi dövene kadar, nasıl dövmüştün değil mi, hani pavyonun merdivenlerinden aşağı atlamıştın beni tartakladığını o herifin görünce, elimden örgümü kaptığını görünce, nasıl atlamıştın herifin üstüne takma kirpiklerini bir çıkarışta...

Tümcenin sonuna doğru sesi eriyip gitti. Telaşla kirpiklerini çıkarıp atan, lülelerle süslü takma saçını bir kenara fırlatıp o çam yarması herifin üstüne atlayan Mona Lisa'nın eski-zaman-sevecenliğini anımsayınca.

— Unutmuşum, epey oldu, diye gülümsedi Mona Lisa.

— Ben hiç unutmam. Bir şey oldu mu hiç unutmam ben, dedi Türkân. Doğru söyle. Bak ayrılıyoruz, bir daha ya görürüz birbirimizi ya görmeyiz, söyle bana, beni sevdiğin için mi kurtarmıştın o itoğlütün elinden?

— Yok canım, nereden çıkarıyorsun? dedi Mona Lisa. O

geceye kadar seni görmemiştim bile, bakmamıştım sana daha doğrusu. Msamerelerde giyilen türden iler acısı birtakım gece elbiseleriyle sahneye çıkan, cılız, yapmacıklı bir kızcağızdın benim gözümde, o kızlardan herhangi biri.

— Ya rg? Hadi örgüyü bir daha anlat.

Bu soru, Türkân ile Mona Lisa arasındaki özel dili, ikisinin içinde yaşadıkları özel kabarcığı belirlemeye yetti.

— Evet rg önemliydi, kaç kere sylettin bana. Oğluna durmadan birşeyler ryordun. Kalın, yumuşak, çok renkli birşeyler.

— Ben rmeden duramam, elim sıkılır, dedi Türkân.

— Yalan söylediğini o zaman nereden bilebilirdim, yalan söylemeden duramadığını? dedi Mona Lisa.

Türkân utanmışçasına sustu.

— Söyle bakalım şimdi, oğlanı Melahat ablaya mı bıraktın? Doğru söyle.

— Aman, soru sorup karıştırma kafamı Mona Lisa, sokakta oynasa ne olur sanki? Hem sen ikimizi bırakıp yad ellere gitmiyor musun sanki?

— Oğlun büyüyor, dedi Mona Lisa yine ciddi bir sesle. Unutma, oğlun büyüyor.

— Babasına veririm, dedi Türkân hınla. Biraz da o baksın. Hani bir zaman, bizim pavyonlarda çalıştığımızı söylemişti birilerine, hani ocuk bizim yanımızda doğru dürüst eğitim grmezmiş felan. Alacakmış hani. Ahlaksız olurmuş ocuk.

— Almaz korkma sen, dedi Mona Lisa. Korkma güzelim.

Türkân, Mona Lisa'nın yumuşamasından yararlandı:

— Burada kalsaydın, bir akşamcık daha kalsaydın, gider bir lokantada, restaurantda rakı çekerdik, nasılsa izinliyiz. Bu gece bizim gecemiz olurdu.

Mona Lisa'nın güldüğünü görünce o da güldü.

Bir süre sözlerle yüklü sustular.

Ferhunde hanım, tuvaletten döndü. Islak ellerini keten mendiline kuruladı, plastik ocuk kovaşındaki zakkum köküne şişe suyundan boşalttı azıcık, masadaki yerini aldı. Rıfkı bey uyukluyordu daha: yirmi günlük tatil, denizin göz kamaştırıcı

tuzu, mavisi, gençlerin çıgıllıkları, yeni çıkan şarkılar, büsbütün yormuştu onu; çıplak, güneş-yanığı başındaki siyah ihtiyarlık lekeleri daha da belirginleşmişti. Başı önüne sarkmış uyukluyordu, ağzı açıktı, dudaklarının kıyısından bir salya çizgisi iniyordu gömleğine.

Ferhunde hanım, kocasının ne kadar ihtiyarladığını anladı birden, şaşırdı, korktu. Kocasının gençliği, kendi gençliği demekti bir bakıma. Öğretmen okulunda aynı sınıftaydılar. Önce sınıf arkadaşlığı. Sonra Anadolu'da, Kandilli'de, emeklilikte iş arkadaşlığı. Ama asıl, hayat arkadaşlığı... Ferhunde hanım, doğru sözcükleri, doğru duyguları bulunca gülümsedi.

Şimdi nerde...

Şu yan masadaki kızcağız sözgelimi, biraz bayağı bir şey. Ama oğlan, mutlaka Fransız Filolojisi'ne gidiyordur. Pek uymuyorlar birbirlerine. Gençlik hevesi, ne denir...

Tuvaletin önündeki muslukta yüzünü yıkayan çakır gözlü genç, Türkân'a baktı bir ara. Gözgöze geldiler.

— Belki de sen gidince hepten dağıtırım ben, dedi Türkân. Çocuğu hepten unuturum. Zaten tutunacak dalım mı var?

— Olabilir tabii, dedi Mona Lisa kayıtsızca.

Türkân, sözlerinin ona işlemediğini görünce öfkelenmişti:

— Doğru söylesene sen diye şirretleşti. Doğru söyle. Kim o gâvur kadın?

— Hangi kadın?

Mona Lisa şaşırmıştı.

— Daha önce de soracaktım ama sormadım tadımız kaçmasın diye. Ama artık gitmek var (yutkundu) dönmek... olmayabilir. Şu "Mona Lisa" canım. Lüks bir pavyonda çalışıyordu besbelli; kadın kılığında sahneye çıktığın için yüz vermedi sana, seni şey sandı. Sen de küstün hayata, yalan mı?

Mona Lisa kendini tutamadı, kocaman bir kahkaha attı:

— Kız Türkân, öldürürsün sen insanı!

Türkân inanmıştı galiba, öyle görünüyordu en azından.

— Yani o kariyla Eskişehir'de buluşmaya gitmiyorsun? Bana yalan söylemiyorsun?

Mona Lisa eğildi, Türkân'ın ışıklı kara saçlarını okşadı.

— O yüzden gitmiyorum.

“Yine de ne güzel gülüşüyorlar,” dedi Ferhunde hanım kendi kendine. “Bizim artık konuşacak konumuz kalmadı san-ki. Belki de bunca yol tepip buralara gelmemiz bundandır. Ayşe, ‘Çok seveceksiniz anneciğim,’ demişti. İyi ama biz meslek hayatımızın başından beri hiç tatil yapmadık ki. Tatil nedir bil-miyoruz ikimiz de. Denize bakıp bakıp durduk. Sonra tatil bit-ti işte. Yaz bitti. Gençler gibi göremedik oraları. Aklımda hiçbir şey kalmadı. Eve bir dönsem. Nimet uğramış mıdır, çiçekleri sulamayı unutmamış olsa bari. Ayşe de uğrar hafta sonunda, sonra Zonguldak’a gider yine. Tatil bitti. Çocuklar uzakta. Bu-na da şükür. Sağlığımız yerinde. Öyle bir boşluk var ki ama, ölü-mü bile düşünmüyorum. Korkmuyorum.”

— Kokonaya bak, babalığa patates soyuyor, dedi Türkân. Buradaki yemekleri yiyemezler bunlar, midelerine doka-nır.

— Şimdi onu-bunu bırak da sen söyle bakalım, dedi Mona Lisa birdenbire.

Öne eğildi.

— Beni mi özleyeceksin, giysilerimizi mi?

— Hepsini, dedi Türkân içtenlikle. Hepinizi. Seni giysile-rinden, süslerinden ayıramam ki.

Mona Lisa, bu sabah eşyalarını toplarken ev usul usul bo-şalmıştı. Önce aynanın önü: yüz sütleri, kremler, takma saçlar, göz kalemleri, dudak kalemleri, rimeller, pudralar, yine rimel-ler, ay tozları... Türkân, Mona Lisa evde değilken, ay tozlarını gözyaşları gibi yüzüne serpiştirir, göğsüne güneş tozlarından döv-meler yapardı.

Sonra giysi dolabı boşalmıştı: kırmızı saten gece elbiseleri, siyah tüller, tavus tüyleri, etoller, lame iskarpinler, file çoraplar.

Günün en güzel saatleriydi onlar: bazı sabahlar.

Oğlan, okula gitmiştir.

Kahvaltı masasının üstünde ekmek kırıntıları, zey-tin, peynir vardır. Ev, çay kokar.

Mona Lisa, yıkanıp tıraş olur. Sabahlığına sarınıp kış

güneşi alan bir köşeye yayılır. Türkân, kahvaltı sofrasını toplar, saçlarını sarar aynanın önünde.

Sonra yanına gelir. Onun temiz kokusunu içine çeker.

Oyun saati gelmiştir artık.

Türkân, bütün giysileri bir bir giyer çıkarır.

Siyah ipek sutyenleri dener, yüzüne pullar yapıştırır.

Mona Lisa, sigarasını içer, akşamdan kalmalık duygusunun getirdiği hüznü-aşırı sevinçli, bir yersiz yurtsuzluk içinde onu gözler. Küçük bir çocuğu izleyen bıkın bir yetişkin gibi önceleri, sonra o da katılır oyuna.

Tırnaklarını birlikte boyarlar. O akşamın Mona Lisa'sını gerçekleştirirler.

Bütün o kokular yoktu artık, o renkler, o ay tozları, o güvenli kabarcık.

— Giysilerin bir bölümünü bıraktım, senin dolabına astım, dedi Mona Lisa.

— Valla mı?

Türkân'ın içi, hiç tatmadığı bir duyguyla dolmuştu. O yoğunluğu seyreltmeden edemedi.

— Bari ayakların da az biraz küçük olaydı... Pabuçların...

Mona Lisa güldü.

"...den ...'ye hareket etmekte olan ... plakalı ...otobüsü yolcuları, otobüsünüz kalkmak üzeredir, lütfen yerlerinizi alınız!" dedi bir ses.

Ferhunde hanım, kalan patatesleri bir kâğıt mendile sardı: belki yolda yerlerdi, ziyan olmasın. Sonra dört yana dağılmış bavulları, torbaları güçlükle toplayarak Rıfkı beyin elini tuttu:

— Bey, şşşt Rıfkı bey, hadi, gidiyoruz.

— Senin otobüs kaçtaydı? dedi Türkân.

— On beş dakika sonra, dedi Mona Lisa.

— İstersen boşver bak, gitme. Çocuğu babasına veririm, onun için gitme.

— Onun için gitmiyorum yalnızca, dedi Mona Lisa. Her ilişkinin bitmesi gereken bir yer vardır.

— Bir şey mi yaptım kız, gücendirdim mi seni? dedi Türkân arabesk sesiyle.

— Bir şey yapmadın. Ama yürümeyecek.

— Neden? Hani o sabah var ya, senin koynunda uyandığımı, hani gece beni o çam yarması herifin elinden kurtardığın, yani işte örgümü kurtardığın, işte o sabah ne demiştin bana?

— Ne demiştin?

— Korkma, al çocuğu buraya getir demiştin. İnsaniyetlik etmiştin bana. Bunları hiç unutamam Mona Lisa.

— Şimdi de öyle diyorum. Çocuğunu büyüteceksin, yetiştireceksin.

— Sen bir kalsan yanımda, dedi Türkân, bilirsin ben erkek nedir görmedim, aşk nedir bilmedim senden önce. Öyle güzel giysiler, kokular bilmedim.

— Biliyorum, dedi Mona Lisa.

— Şimdi gidiyorsun. Anlıyorum gideceksin sen, konuşmam boş. Peki ne yapayım Mona Lisa, yalnız kalınca ne yapayım? Bankadaki parayı çekip çocuğu kursa göndereyim mi? Söyle, yapayım.

— Yine başladın atmaya, diye güldü Mona Lisa. Çocuğu doğru dürüst okutamayacağını biliyorsun. Bari yalan atma.

— Yalan söylemezsem çok korkuyorum, dedi Türkân. Yalnızlıktan korkuyorum. Sen akıllısın Mona Lisa. Bir yol göster bana.

— Bilmiyorum ki, dedi Mona Lisa. Ben de ne yapacağımı zı bilmiyorum. Yaşaya yaşaya bir çıkar yol buluruz elbet. Hadi ayrılalım artık, git artık. Öpeyim seni.

— İki takım elbiseni ütiledim, dedi Türkân kısık, hızlı bir sesle. Çantana köfte koydum, yumurta haşlayıp koydum, yolda yersin belki. Kızma.

— Git, dedi Mona Lisa. Sana yazarım. Uzatmayalım artık.

Türkân, azarlanmış bir sokak köpeği gibi kırılmış gözlerle bakar Mona Lisa'ya. Bir an duralar, sonra yitirdiği olanca zamanı kazanmacasına, hızla koşar gerilere doğru. Gar, boşalmaya başlamıştır.

Bir altın zümrüt, panayır, deniz ışıltısı yükseliyordu her yandan.

İlerde, birileri koşuşuyordu.

Bir araba durmuştu. İki-üç kişi, bir genci sürükleyip götürüyorlardı.

Mona Lisa saatine baktı: daha beş dakika falan vardı, otobüsün kalkması gecikirdi nasılsa. Kalabalığın biriktiği yöne yürüdü.

* * *

“Şu otobüsten iner mi acep,” diye düşündü bankanın önünden bir türlü ayrılamayan jandarma eri.

Sarışın, yontulmuş ince yüzüyle görkemli saraylardan bir rönesans resmini andırıyordu. Elinde en gelişmişinden otomatik bir tüfek vardı.

Kahvelerden, çayevlerinden, lokantalardan, garajlardan yükselen altın ışıltısına baktı bir süre. Altın, güneşin çevresinde yoğunlaşmış, dönüyor, gittikçe kararıyordu. Bulutlara asılıp kente dağılıyordu.

Yaz bitmişti, karanlık erken iniyordu.

Otobüsle gelecek genç, emmisinin bir tanışının oğluydu. Bir koruma polisinin oğlu.

Emmisinin anlattığına bakılırsa, iki yıl önce semtin bütün koruma polisleri şuradaki kahvede toplanıyorlarmış arasıra. Korudukları aileleri anlatıyorlarmış birbirlerine. Kimi ev hanımları, baklava falan çıkarıyorlarmış akşam yemeğinde, kimileri “merhaba” demekle yetiniyormuş. Yine de bir süre sonra kişi, kendini evdekilerin akrabası gibi görmeye başlıyormuş.

Bir büyük ailenin bir parçası. Kendisi de öyleydi ya. Bankadaki kızlar, nasıl yakın bir ilgi gösteriyorlardı. Hepsi güzel, tertemiz kokan, her gün alacalı, yeni entariler giyen kızlardı. Çay molasında, öğle paydosunda, köşedeki dönerciden yiyecek birşeyler getiriyorlardı ona. Bankaya girip çıkan yaşlı teyzeler de, ihtiyar emekliler de “Merhaba oğlum,” diyorlardı. Tuzlu pasta armağan ediyorlardı. Ay başlarında. Bir ailen oluyordu. Onları koruduğunu biliyorlardı.

Gözlerinin önüne, yer sofrasının başına sıralanmış kardeşleri geldi. Babası da ona böyle güvenmemiş miydi? “Aman yü-zümüzü kara çıkarma oğlum,” dememiş miydi?

Aylardır bekliyordu, hiçbir şey olmamıştı Tanrıya şükür, öyle kanlı çatışmaya, soyguna falan karışmak zorunda kalmamıştı. Ama bir yararlık da gösterememişti. Beklemek yorucuydu.

“Sen insan sarrafı oldun artık!” demişti bankadaki Güzide hanım.

Doğru.

Otobüsten inecek oğlana da anlatmıştı bunları birer birer. Onu uyarmıştı. Yine de bir sıkıntı vardı içinde.

Okumuş oğlan falan ama bu işin acemisi ne olsa. Bahçıvanlıktan anlıyormuş. Kastamonulu.

Bir profesörün villasında duracak kışın. Özel koruma polisliğini yapacak. Adam iyi para veriyor. Eskiden pek hızlıymış. Solcuymuş, şimdi saf değiştirmiş diyorlar. Büyük bir gazeteye köşe yazarı olduktan sonra. Delikanlı, kışın onun villasında duracak, geleni gideni denetleyecek, yazın da çiçek yetiştirecekmiş bahçede. İyi güzel...

Bir çıkıp gelse artık.

Ötede bir kalabalık birikmişti. Birileri bağırıyordu. Tüfeğini kavradı ister istemez, o yöne yürüdü.

Kuşluk Rakısı

Bir rüzgâr, bir rüzgâr...

Sabaha karşı başladı. Buranın yerli rüzgârı: gündoğusu. Bütün rüzgârların bir anlığına mola verip diledikleri yönlere dağıldıkları Gündoğdu köyünden. O koydan.

Geceyarısını biraz geçe, korkuya kapılarak zangırdayan camlara koşanlar, kıvrıcık dalgalı bir deniz gördüler. O anda, yaz boyunca unuttukları hırçın ürpertiye duydular, birdenbire akla düşen bildik bir kuşku gibiydi. Yine aynı anda, bir daha gelmemecesine biten yazdan kalma imgeler, ondurucu renkler, belleklerinin kıyısına vurdu. Uyuyabildiler.

Şimdi saat on. O gün saat ondu.

Bir rüzgâr, bir rüzgâr...

Gündoğusunun denizin ötelerinden yağmalayıp getirdiği yosunlarla, yosunumsu adsız bitkilerle, kırık deniz kabuklarıyla, mazotla kaplıydı kıyı. Buraya gelirken ıslak kumlara bas-tım. Daha dün akşamüstü, şu deniz, konuklarını güneşli bir akvaryumda ağırlamıştı. Yüzeydeki kalıcı mavi boyadan sızan uysal ışıktaki gözeneklerimizi bile seçebiliyorduk derinde yüzerken. Şimdiyse tersine akıntılarla, kara lekelerle tarazlanıyor. Arasına, uçsuz bucaksız çanağından taşıyor. Kıyı yenilmiş, içere-lere çekilmiş. Deniz daha da, daha da sokuluyor. Kumlar ıslak. Buraya gelirken kumlara bata çıka güçlüklerle yürüdüm. Bu rüz-gâr var ya, her şeyi birbirine katıyor. Adaçayları ayaklarımıza dolanıyor; yeni-yetme sarmaşıklar, yüzyıllık çınarlara sarılıyor, kapı önlerine asılmış çamaşırlar, dilimizin ucundaki sözcükler bir savruluşta eskiyiveriyor.

Bildiklerimizi bilmediklerimize katıyor bu rüzgâr.

Kuşluk rakısının da payı var bu kargaşada.

Adanın bir yamacından denize uzanan bir çardakta, rüzgâr almayan bir masadan rüzgâra bakarken içilen kuşluk rakısının.

Sanki bir uğurböceğinin kalın kırmızı kabuğu altındayız. Seslerimiz bile donuk tınılarla erişiyor birbirine.

Çardaktan sarkan, saçlarımıza değdi-değecek loş üzümle-
rin buğusunu, damarlı etlerinden tüten teri, önümüzdeki kavu-
nun ince dokulu baygın sarısını, uzakta bir çocuğun ısırdığı ek-
şi elmanın tadını, bilmeden, kuşluk rakısıyla ölçüyoruz. Bütün
renkler ona değip kıvamını buluyor.

Gecikeceğimi, saat onu bulacağımı bilseymiş, bamyı kızart-
tırmış Kara Osman, kızartır, terbiyeleri, bu saatte çok iyi gi-
dermiş rakıyla. Ama kahvaltıya bekliyormuş.

Kahvaltı sofrası kalkmamış daha. Az ötede. Domatesler,
beyaz peynir, kekikli zeytin, bal, bir izlenimci ressamın savruk
özeniyle dizilmiş kahvaltı sofrasına.

— Şunları kaldırın da doğru dürüst bir rakı içelim, diye
seslendi Osman içeri.

Başörtüleri enseden sıkılmış, gamzeleri ısl ısl iki genç ka-
dın, koştular. Önce sofrayı topladılar, sonra kocaman saplı sü-
pürgeleriyle bir-iki basamak aşağımızda kalan alt-bahçeyi sü-
pürmeye koyuldular. Denize inen taş basamaklardan savurdur-
lar yaprakları, ela gözleriyle güldüler.

— Akraba kızları, dedi Osman. Birkaç günlüğüne geldiler
çoluk çocuk. Bakma sen, milyarderdir bunlar. Yalnız, para har-
camayı bilmezler, yaşamayı bilmezler. Etmişim içine o paranın.

Osman, Antalyalıdır ama aslında Giritli. O gün, ilk aykırı
rüzgârda yumuşak bejlere, derin kırmızılara bürünmesine bak-
mayacaksın, yaz boyu Ada'da beyaz ipekten bir çakşırla dolaşır.
Beline de ipek bir kuşak bağlar.

Kızlardan birinin kocası, bir tabakta iki-üç dilim mihaliç
peyniri getirdi, sofraya bıraktı.

Osman, duvara bitişik sedirde büzülmüş oturan ihtiyara
seslendi:

— Gel, iç bir rakı be amca!

— Yok ben içmem bu saatte. Size afiyet olsun.

— Etmişim içine o paranın, dedim ya.

Osman'ınki yorgun bir umursamazlık yine de.

Yazlıkçıların çocukları, beline sarılıyor, yanağını öpüyorlar.

Yunan asıllı kedisi Zorba, bacaklarımıza sürtünüyor.

Osman bir şey söylemiyor. Arasına birinin başını okşuyor, elini belirsiz bir yöne doğru sallıyor ya da dalıp gidiyor.

— Osman abi, Mehmet usta bir uğrayıversin dedi.

Gocuk giymiş, kış çizmeli bir denizci bu. Bahçeye açılan kapıdan başını uzatmış, sesleniyor:

— Olur olur. İbrahim, kom! diye bağırdı Osman.

İbrahim, babasının işini üstlenmek, yani Mehmet ustaya uğramak istemiyor. Babasının kulağına birşeyler fısıldıyor.

— Peki, dedi Osman. Peki, kardeşin gitsin öyleyse.

Sonra daldı. Ben de daldım uzaklara. Şu dize geldi neden-
se aklıma, yüksek sesle söyledim kendi sözümüüş gibi.

“Ama nasıl hatırlayabilir ki insan

Uzak yollarda karşılaştığı bütün tanışları?”

— Yaa, dedi Osman olağan bir sesle.

Yine sustuk.

— Şuramda bir şey sancıyor, dedi.

— Yalnızlık, dedim.

— Yaa, dedi. İki sağlam dostum var. İki balık. Biri nah şu bileğim kalınlığında (kırmızı kazağının kolunu sıyırdı) bir lip-sos, biri bir kaya balığı. Şu kayayı yurt edinmişler. Tüfekte bir keresinde daldığımda gördüm. Yanyana duruyorlardı. Vurmayı kıyamadım. Şimdi her dalışımda geliyor seninki yanıma, gözlerini yüzüme dikip ööööyle bakıyor. Yanına biraz daha yaklaşısam, bir vuruyor kuyruğunu, sanki senden beklemedim der gibi, ama gitmiyor, yine karşıma geçip duruyor. Ööööyle duruyor, bakıyor.

Osman'ın Alman eşi, daldan yeni kopardığı armutlarla geldi. Kocasının omuzunu okşadı.

— Şişmanladı epey, dedi Osman. Ama ne kadındır bu... Şişmanlaması, tatlıya düşkünlüğü yüzünden... İstanbul'dan gelen eşe-dosta rica ediyoruz, baklava falan getiriyorlar. Ama sıkışın-

ca buradaki kötü pasta fırınına bile gider alır pastasını. Her Pazar, elmalı turta pişirir. O da ona almış, ne yapsın.

Kimin ne demek istediğini açıkça belirtmediği bir konuşma türüydü bu.

Osman, bildiği her şeyden, bildiği her şeye uzak bir Ada'da kendi bildiği bir yaşamayı sürdürebilen karısına baktı. Bir an. Sonra ona konuştuklarımızın kısa, Almanca bir özetini çıkardı.

— Ja, dedi karısı.

— Şu iki oğlan, ikisi de bizim oğlumuz, diye sürdürdü sözü. Birine iş ver, canla başla koşsun. Öteki, yerinden kımıldamaz. Ana-baba aynı ana-baba, eğitimse aynı eğitim. Babam, kamçıyla her gün döverdi beni, o yüzden bunlara kızsam da içimden... Bak, gelmiş bile bizim küçük.

Motor yanaştı iskeleye. Mehmet ustaca, bir koy öteden çay ocağını taşıyormuş. Bir aygaz tüpü, bir battaniye, bir karton kutu dolusu çay bardağı, kaşık, tabak, iki kocaman demlik, bir de sandık indirdi motordan.

— Saat kaç oldu? dedim.

— Daha ikinci kadehteyiz, dedi Osman.

Bir rüzgâr, bir rüzgâr...

— Yazlıkçıları kaçırarak. Ada'nın rüzgârı değişkendir ama bunlara anlatamazsın.

Oysa bu bahçede rüzgârlara, saatlere ve duygu iniş-çıkışlarına ayarlanmış ne köşeler var. Yaz köşesi, kış köşesi, şu oturduğumuz gündoğusu köşesi.

— Biraz daha sürerse, Ada bir günde boşalır, yine yalnız kalırız.

— Afiyet olsun Osman bey.

Yaşlı bir hanım, kızının kolunda güçlkle yürüyor. Gidiyorlarmış.

— Gidiyor musunuz hanımefendi? diye sordu Osman.

— Hava da döndü zati, dedi yaşlı hanım.

— Nasılsa yarın-öbürgün işbaşı yapacağız, dedi kızı. Hesabımızı çıkartsanız Osman abi.

Kuşluk rakısından bir yudum daha aldım. Sonbaharın, bugün –o gün– girdiğimiz sonbaharın altın bahçelerini düşündüm.

— Siz mutlaka Erenköy’de oturuyorsunuz, dedim yaşlı hanıma.

Kızına sordu: ne diyormuşum? Kulağı ağır işitiyormuş.

— Senin Erenköy’de oturduğunu söyledi, dedi kız bağırarak.

— Bağırma. Evet oturdum sahi. Nereden bildiniz? dedi yaşlı hanım.

Kızının kolunu bıraktı, sedire ilişti ihtiyar amcanın yanına, yüzüne dikti gözlerini, ağızına.

— Konuşuşunuzdan dedim, ne bileyim belki duruşunuzdan, tavrınızdan.

Osman ayağa fırladı, şişedeki son damlaları kadehime boşalttıktan sonra yeni bir şişe almaya koştu mutfığa.

— Çok eskiden bir köşkte oturdum, Erenköy’de. Şimdi Beşiktaş’ta caddeye uzak bir yerde yalnız başıma oturuyorum, dedi yaşlı hanım.

— Anne lütfen, yine başlama, dedi kızı.

— Bırak konuşsun, dedi Osman. Bırak.

— Eskilerden açmak gençleri sıkar, dedi yaşlı hanım. Ama biraz daha oturalım burada, gemi gelene kadar. Konuşulanları dinleyelim.

Mehmet usta, gençlerin dün akşamüstü arabesk dinleyip bira içtikleri, sonra içme yarışının hoyrat kıvancıyla kumlara gömdükleri sayısız bira şişesinin durduğu iskeleden, yükünü yukarlara taşıyordu. Küçük oğlan, yardım ediyordu ona.

— Allah vere de dünkü piçler benim balıkları vurmamış olsalar! dedi Osman.

— Merhabalar, dedi Mehmet usta soluk soluğa.

— Merhaba.

— Yazı bitirdik. Daha olur birkaç güzel gün ama...

— Olur olur evladım, dedi yaşlı hanım.

— Hadi gidelim artık anneciğim, dedi kızı. Hesabı gördük. Yine geliriz yaza.

— Allah uzun ömür versin, dedi Mehmet usta. Osman ağa en iyisi biz önümüzdeki hafta çıkalım, ne dersin?

Motorla kıyı kıyı dolaşıp yakacak topluyorlarmış. Plastik şişeler, kartonlar, kırık dallar. Ada’da yalnız odunla kömürle ısınılamamış kışın.

— Ada da boşaldı gibi. İskele tıklım tıklım.

Geminin burnu göründü öteden.

— Bir bakıma boşalsa daha iyi ya, dedi Osman. Biraz kafamızı dinleriz. Tavşan avına çıktık mı göbeği eritiriz.

— Sen de ne biçim avcıysan, diye güldüm.

— Hoşçakalın efendim, dedi yaşlı hanım. Kışın bize beklerim.

— İyi günler, dedi kızı.

— Gülegüle.

— Doğru söyle, benim balıkları sevdin mi? dedi Osman, onlar gittikten sonra. Biliyordum seveceğini, inanacağını. Beni yazsana sen. Benden iyi roman kahramanı mı bulacaksın?

— Yazsam seni, kimse inanmaz.

— Doğru ya, millet önceden bildiğine inanmak istiyor. Zaten bildiğine. Benim on sekiz yaşında evlenişim, okulu bırakışım, o ilk aşk yarası, Sirkeci’de kamyon yükleyiciliği yapışım, bırakışım her şeyi (yara var ya) Boston’a giden bir gemiye kaçak binişim di mi, sonra Kanada, sonra Almanya, o kaçakçılık davası, mapusluk, saklanma yılları, esrar dalgası, hele şu pırlanta gibi Alman kızının, bir kimyagerin bana tutulup peşimden bu Ada’ya gelmesi (babası tam bir Nazi’ydi hem) onu da bırak, şimdi benim bu Ada’dan dışarı adım atmayışım, elektrik faturamı zamanında ödeyişim inanılır gibi mi?

— Yaa. Şurada karşılaşmamız.

— Kimin umurunda? dedi Osman. Kitaplar o yüzden bitti ya.

Yeni koyduğu rakı, bir başka kokuyordu. Anasonu bol, eski rakı.

— Bir kadeh daha içmeden bırakmam, dedi Osman.

— Peki, dedim göğe baktım: Apaçık.

Deniz de durulmuş. Rüzgâr değişmiş. Bir limonluktaymışız gibi kuytu.

Her gün yarımda çıkan rüzgâr, günü yeniden yaratmaya koyulmuş.

Biri kapıyı vuruyor: Osman abi! Osman abi!

Bir rüzgâr, bir rüzgâr...

Alexis Gritchenko

İstanbul'da İki Yıl - 1919-1921 —

Bir Ressamın Günlüğü

Haz. Kemalettin Köroğlu - Erkan Konyar

Urartu: Doğu'da Değişim

İnan Çetin

Vadi

Tony Judt

Kusurlu Geçmiş — Fransız Entelektüelleri 1944-1956

Ian McEwan

Sahilde

Kefaret

Amsterdam'da Düello

James Wood

İyi Bir Hayat

George Eliot

Middlemarch — Taşra Hayatı Üzerine Bir İnceleme

Ezra Pound

Kantolar

Tahir Alangu

Türkiye Folkloru El Kitabı

Eugène Ionesco

Beyaz ve Siyah

Javier Marías

Tüm Ruhlar

Berta Isla

Cem Behar

Orada bir musiki var uzakta...

XVI. Yüzyıl İstanbul'unda Osmanlı/Türk Musiki

Geleneğinin Oluşumu

Manuel Benguigui

Alman Koleksiyoncu

Edip Cansever

Umutсуzlar Parkı

Kirli Ağustos

Doğan Hızlan

Hatırlamak — Günlük Yaşamdan Dipnotlar

Mehmet Rifat

Sait Faik'i Yorumlayanlar: Eleştirinin Eleştirisi

Derya Bengi

80'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Yaprak döker bir yanımız"

70'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Görecek günler var daha"

50'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Şimdiki zaman beledir"

Haz. BAHANUR GARAN GÖKŞEN - Murat Yalçın

Bir Yalnız — 100. Doğum Yılında İlhan Berk

İlhan Berk

Bir Limandan Üç Resim

Galileo Denizi

Şiirin Çizdiği

Max Frisch

Mavi Sakal

Montauk

Sándor Márai

İşin Aşlı, Judit ve Sonrası

Ahmet Ümit

Bir Ses Böler Geceyi

Kukla

Çıplak Ayaklıydı Gece

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi

Şeytan Ayrıntıda Gizlidir

Ninatta'nın Bileziği

Kar Kokusu

Aşkımız Eski Bir Roman

Orhan Pamuk

Babalar, Analar ve Oğullar — Cevdet Bey ve Oğulları -

Sessiz Ev - Kırmızı Saçlı Kadın

Şeylerin Masumiyeti

Balkon / Fotoğraflar ve Yazılar

YAPI KREDİ YAYINLARI / YENİLERDEN SEÇMELER

Haz. Erkan Irmak

Benim Adım Kırmızı Üzerine Yazılar

A.N. Wilson

Tolstoy

Behçet Necatigil

Konuş ki Göreyim Seni

Vaktin Zulmüne Karşı — Düzyazılar 3

Dost Meclislerinde Kasideler

Camille Laurens

On Dört Yaşındaki Küçük Dansçı

Yıldıray Erdener

Kars'ta Çobanoğlu Kahvehanesi'nde Âşık

Karşılaşmaları — Âşıklık Geleneğinin Şamanizm ve
Sufizmle Olan Tarihsel Bağları

Franz Kafka

Şato

Ceza Sömürgesi

Dönüşüm

Amin Maalouf

Uygarlıkların Batışı

Hal Herzog

Sevdiklerimiz, Tiksindiklerimiz, Yediklerimiz —

Hayvanlar Hakkında Tutarlı Düşünmek
Neden Bu Kadar Zordur?

Nâzım Hikmet

Benerci Kendini Niçin Öldürdü?

Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar

Doğan Tekeli

Çebiş Evi'nden Hisarartepe'ye

Doğan Yarıcı

Hodan

Abdülhalik Renda

Günlükler 1920-1950

Hatırat

Metin And

Dionisos ve Anadolu Köylüsü

Kısa Türk Tiyatrosu Tarihi

Osmanlı Tasvir Sanatları: 2 — Çarşı Ressamları

Elif Sofya

Hayhuy

William Faulkner

Emily'ye Bir Gül — Seçme Öyküler

Elmore Leonard

Bücürü Ayarla

Rom Kokteyli

Emily Ruskovich

Idaho

Uğur Kökten

Unutmayı Bir Öğrenebilsem

Ömer F. Oyal

Gemide Yer Yok

Önceki Çağın Akşamüstü

Paul Signac

Eugène Delacroix'dan Yeni-İzlenimciliğe

Philippe Soupault

Görünmeyen Yönleriyle

Derviş Zaim

Ares Harikalar Diyarında

Rüyet

Ahmet Emin Yalman

Naziliğin İçyüzü

Marianna Yerasimos

Evlüyâ Çelebi Seyahatnamesi'nde Yemek Kültürü

İstanbullu Rum Bir Ailenin Mutfak Serüveni

Ali Teoman

Yazı, Yazgı, Yazmak

Yüksel Pazarkaya

St Louis Günleri

Waller R. Newell

Tiranlar — Gücün, Adaletsizliğin ve Terörün Tarihi

Nursel Duruel

Geyikler, Annem ve Almanya

Yazılı Kaya

Oliver Sacks

Biliş Nehri

YAPI KREDİ YAYINLARI / YENİLERDEN SEÇMELER

